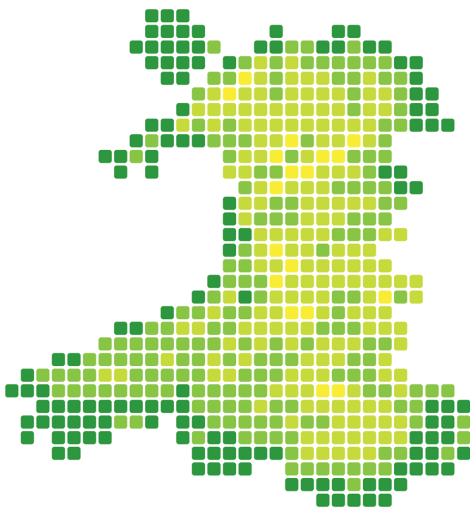

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

Comisiwn Ffiniau a
Democratiaeth Leol
Cymru

Local Democracy and
Boundary Commission
For Wales

***ADRODDIAD BLYNYDDOL A DATGANIADAU
ARIANNOL
2019/2020***

© Hawlfraint CFfDLC 2020

Gallwch aildefnyddio'r wybodaeth hon (ac eithrio'r logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng, o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored. I weld y drwydded hon, ewch i <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence> neu anfonwch neges e-bost at: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk

Os ydym wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd y deiliaid hawlfraint dan sylw.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r cyhoeddiad hwn at y Comisiwn yn ymholiadau@ffiniau.cymru

Mae'r ddogfen hon ar gael o'n gwefan hefyd yn www.cffdl.llyw.cymru

Cynnwys

ADRODDIAD AR BERFFORMIAD	1
ADRODDIAD ATEBOLRWYDD	8
DATGANIADAU ARIANNOL	33

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Mae'r Comisiwn yn falch o gyflwyno ei Adroddiad Blynyddol ar gyfer 2019/20.

Mae'r Adroddiad yn cynnwys gwybodaeth am y Comisiwn, ei weithgareddau, a'r trefniadau llywodraethu ar gyfer y cyfnod adrodd. Mae'r Comisiwn wedi gwneud cryn dipyn o gynnydd yn ystod y flwyddyn ar arolygu trefniadau etholiadol y Prif Gyngorau yng Nghymru. Cyflwynwyd Arolygon Terfynol i'r Gweinidog, ac mae'r rhan fwyaf o'r arolygon eraill ar gamau amrywiol o'u cwblhau, sy'n golygu bod dau arolwg ar ôl i'w dechrau.

Mae'r Comisiwn yn gobeithio y bydd yr Adroddiad Blynyddol hwn yn helpu i roi mwy o wybodaeth i chi am waith y Comisiwn, sut yr aeth ati i gyflawni ei dasgau, a sut y defnyddiwyd y Cymorth Grant a ddyrannwyd iddo gan Lywodraeth Cymru.

Debra Evans-Williams
Cadeirydd
27 Gorffennaf 2020

ADRODDIAD AR BERFFORMIAD

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

TROSOLWG

Mae'r adran hon yn crynhoi diben y Comisiwn, ei amcanion corfforaethol, y risgiau allweddol i gyflawni ei amcanion a sut mae wedi perfformio yn ystod y flwyddyn.

Datganiad y Prif Weithredwr ar Berfformiad y Comisiwn

Amlinellodd Llythyr Cylch Gwaith Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) dyddiedig 26 Ebrill 2019, a gyhoeddwyd gan Weinidog Tai a Llywodraeth Leol Llywodraeth Cymru, yr hyn y dylai'r Comisiwn ei gyflawni yn ystod blwyddyn ariannol 2019-20. Cyflwynwyd cynllun gweithredol dilynol i Lywodraeth Cymru yn amlinellu sut y byddai'r Comisiwn yn cyflawni ei amcanion.

Rwyf o'r farn y cyflawnodd y Comisiwn ei holl amcanion yn llawn. Ystyrir hyn yn fanylach yn adrannau Dadansoddiad o Berfformiad ac Adolygiad o Weithgareddau yn ystod 2019-20 yr adroddiad hwn isod ar dudalennau 3 i 7.

Datganiad o Ddiben a Gweithgareddau

Mae'r Comisiwn yn Gorff a Noddir gan Lywodraeth Cymru. Sefydlwyd y Comisiwn ym 1974 o dan delerau Deddf Llywodraeth Leol 1972 fel y Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru ac fe'i hailenwyd o dan delerau Adran 2 Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 (Deddf 2013). Mae darpariaethau Deddf 2013 mewn perthynas â'r Comisiwn yn disodli rhai Deddf 1972.

Diben y Comisiwn yw:

Monitro ardaloedd a threfniadau etholiadol sy'n berthnasol i lywodraeth leol yng Nghymru er mwyn ystyried a yw'n briodol gwneud neu argymhell newidiadau. Wrth gyflawni ei ddyletswyddau, mae'n rhaid i'r Comisiwn geisio sicrhau llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.

Yn ôl Deddf 2013, mae'n ofynnol i'r Comisiwn gynnal arolygon o drefniadau etholiadol y prif gynghorau yng Nghymru o leiaf unwaith bob 10 mlynedd.

Mae'r Comisiwn yn cynnal ei arolygon drwy ymgynghori â'r prif gynghorau, cynghorau cymuned a phartïon eraill â buddiant, gan gynnwys y cyhoedd. Mae'r Comisiwn yn cyhoeddi ac yn hysbysebu ei fwriad i gynnal yr arolyg ac yn gwahodd cynrychiolaethau gan bob parti â buddiant am gyfnod o rhwng chwech a deuddeng wythnos. Yna, mae'r Comisiwn yn ystyried y cynrychiolaethau a gafwyd wrth lunio ei gynigion drafft, sy'n cael eu cyhoeddi mewn adroddiad yn amlinellu penderfyniadau'r Comisiwn mewn perthynas ag unrhyw newidiadau (os oes rhai) i'r ffiniau neu'r trefniadau etholiadol presennol. Mae'r Comisiwn yn datgan ei fod wedi cyhoeddi ei Adroddiad Cynigion Drafft ac yn dechrau cyfnod ymgynghori pellach, pan wahoddir sylwadau pellach gan bartïon â buddiant. Yna, ystyrir y cynrychiolaethau hyn wrth i'r Comisiwn lunio ei gynigion terfynol. Cyhoeddir cynigion terfynol y Comisiwn mewn adroddiad a gyflwynir i'r Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol, a gaiff wneud gorchymyn, fel y gwel orau, i roi unrhyw gynigion a wnaed gan y Comisiwn ar waith, naill ai fel y'u cyflwynwyd neu gydag addasiadau. Mae'r Comisiwn yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r ffaith ei fod wedi cyhoeddi ei Adroddiad Cynigion Terfynol, a cheir cyfnod o chwe wythnos pryd y gall partïon â buddiant wneud cynrychiolaethau ynghylch cynigion y Comisiwn i'r Gweinidog.

Amcanion Corfforaethol

Amcanion Corfforaethol y Comisiwn yw:

- Sicrhau bod trefniadau etholiadol prif ardaloedd yn addas i'r diben – datblygu rhaglen o arolygon etholiadol yn unol ag amcanion polisi Llywodraeth Cymru.
- Sicrhau bod ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol yn addas i'r diben – Gweithio gyda phrif gynghorau i sicrhau bod ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol yn cael eu harolygu'n rheolaidd a'u cydlynu â'r rhaglen o arolygon etholiadol.
- Sicrhau bod ffiniau ardaloedd prif gyngor yn addas i'r diben – Arolygu ffiniau prif ardaloedd fel y bo'n briodol.
- Datblygu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd ein busnes – Cynnal lefel uchel o Lywodraethu Corfforaethol, ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gyson i greu enw da am ragoriaeth ym mhopeth a wnawn a sicrhau bod sgiliau'r staff yn cael eu datblygu a'u cynnal.
- Sicrhau bod egwyddorion Llywodraeth Cymru o ran datblygu cynaliadwy, cydraddoldeb ac amrywiaeth a'r iaith Gymraeg wedi'u hymsefydlu yn ein gwaith.

Risgiau ac ansicrwydd

Mae'r risgiau a wynebwr gan y Comisiwn yn ymwneud yn bennaf â meysydd gweithredol a meysydd gwybodaeth, a'r gallu technegol i gyflawni ei raglen o arolygon a bodloni gofynion Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol Llywodraeth Cymru a amlinellir yn ei Llythyr Cylch Gwaith blynyddol i'r Comisiwn. Rheolir y risgiau yn ymwneud â'r gallu i gyflawni arolygon drwy adolygu gofynion a strwythur staff a mabwysiadu polisïau, fel cyflogi staff yn uniongyrchol, er mwyn sicrhau parhad gwybodaeth am weithdrefnau arolygon. Hefyd, mae'r Comisiwn yn adolygu ei gyllidebau ar gyfer y dyfodol er mwyn sicrhau eu bod yn ddigonol ar gyfer y rhaglen waith sydd i'w chyflawni. Rheolir risgiau gweithredol drwy gynnal cyfarwyddiadau desg clir i staff. Mae gofynion gwybodaeth wedi eu cyfyngu i feysydd arbenigol, gan gynnwys defnyddio meddalwedd y System Gwybodaeth Ddaearyddol. Hefyd, ceir elfennau o risg ym meysydd iechyd a diogelwch, a thwyll/lladrad. Cynhelir gwiriadau iechyd a diogelwch rheolaidd gan uwch reolwyr, ac mae'r Comisiwn yn gweithredu arnynt. Mae cyflogi cyfrifwyr annibynnol, y mae eu rôl yn y systemau ariannol a llunio cyfrifon yn lleihau'r risg o dwyll a gwyngalchu arian, yn rhan annatod o system reolaeth fewnol y Comisiwn. Mae archwilwyr mewnol y Comisiwn yn llunio adroddiad blynyddol a ystyrir gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, a gweithredir ar yr argymhellion.

Rheolir risgiau drwy gynnal polisi rheoli risg hefyd, ynghyd â Chofrestrau Risg Corfforaethol, Gweithredol, Pensiynau a TGCh. Mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei hadolygu ym mhob un o gyfarfodydd y Comisiwn ac mae'r holl gofrestrau risg yn cael eu hadolygu yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Yn ogystal â hyn, mae'r Comisiwn yn cynnal Cynllun Parhad Busnes, sy'n cael ei brofi a'i ddiweddarau yn rheolaidd.

Ym mis Mawrth 2020, caeodd y Comisiwn ei swyddfeydd o ganlyniad i gyfyngiadau symud y Llywodraeth mewn ymateb i'r pandemig COVID 19. Dywedwyd wrth staff am weithio o gartref hyd nes yr hysbysir fel arall. Ychwanegodd y Comisiwn risg gorfforaethol newydd at ei gofrestr risg i fonitro'r sefyllfa mewn perthynas â'r pandemig.

Ceir rhagor o fanylion am y risgiau a wynebwr gan y Comisiwn yn y Datganiad Llywodraethu ar dudalen 16.

Busnes Gweithredol

Paratoir y cyfrifon hyn ar sail busnes gweithredol. Hyd y gwn i, rwy'n fodlon y caiff y rhwymedigaethau cyfredol net eu hariannu gan adnoddau y bydd Llywodraeth Cymru (Cymorth Grant) yn pleidleisio arnynt yn y dyfodol.

Crynodeb o Berfformiad

Yn ystod 2019-20, gweithiodd y Comisiwn tuag at fodloni'r gofynion yn ei Lythyr Cylch Gwaith a chadw at derfynau amser a bennwyd yn ei amserlen ar gyfer arolygu trefniadau etholiadol prif gynghorau yng Nghymru. Mae'r Comisiwn o'r farn ei fod wedi cyflawni'r ddau nod hyn yn llwyddiannus, fel yr amlinellir yn y Dadansoddiad o Berfformiad.

DADANSODDIAD O BERFFORMIAD

Ar gyfer 2019-20, roedd Llythyr Cylch Gwaith Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd ar 26 Ebrill 2019 yn datgan ei bod yn disgwyl i'r Comisiwn:

- Barhau â'r rhaglen arolygon etholiadol, gyda'r nod o gwblhau'r 22 arolwg yn unol â'r amserlen gyhoeddedig;
- Ystyried sut mae gwaith y Comisiwn yn rhoi sylw i ddatblygiadau yn ymwneud ag ymadawiad y Deyrnas Unedig o'r Undeb Ewropeaidd a'r penderfyniad i ymestyn hawliau pleidleisio i bobl ifanc 16 a 17 oed yng Nghymru;
- Ystyried pa mor hygyrch yw gwaith y Comisiwn i'r cyhoedd o ran mynediad a deall yr adroddiadau a gyhoeddir.

Mae cynllun gweithredol y Comisiwn yn amlinellu sut mae'n bwriadu cyflawni gofynion y Gweinidog. Mae'r canlynol yn manylu ar y camau gweithredu arfaethedig ac i ba raddau y'u cyflawnwyd:

Parhau â'r rhaglen arolygon etholiadol, gyda'r nod o gwblhau'r 22 arolwg yn unol â'r amserlen gyhoeddedig.	Cyhoeddodd y Comisiwn adroddiadau Cynigion Drafft ar gyfer trefniadau etholiadol arfaethedig 10 prif gyngor a chyhoeddodd Argymhellion Terfynol ar gyfer trefniadau etholiadol 10 prif gyngor. Drwy gydol 2019-20, cyfarfu'r Comisiwn â Phrif Weithredwyr Prif Gynghorau Bro Morgannwg, Ynys Môn a Sir Fynwy wrth baratoi i gychwyn arolygon o drefniadau etholiadol eu Cynghorau.
Ystyried sut mae gwaith y Comisiwn yn rhoi sylw i ddatblygiadau yn ymwneud ag ymadawiad y Deyrnas Unedig o'r Undeb Ewropeaidd a'r penderfyniad i ymestyn hawliau pleidleisio i bobl ifanc 16 a 17 oed yng Nghymru.	Mae'r Comisiwn wedi ystyried effeithiau'r materion hyn yn ystod 2019-20 a bydd yn parhau i wneud hynny yn ystod y flwyddyn i ddod. Cyhoeddodd y Comisiwn ei ddadansoddiad o Ymestyn yr Etholfraint Arolwg Etholiadol ar Raglen Arolygon Etholiadol 2017.
Ystyried pa mor hygyrch yw gwaith y Comisiwn i'r cyhoedd o ran mynediad a deall yr adroddiadau a gyhoeddir.	Dechreuodd y Comisiwn gyhoeddi ffeithluniau ar ei wefan ar gyfer pob arolwg etholiadol sy'n rhoi trosolwg hawdd ei ddeall i unigolion o ffeithiau allweddol yr arolwg.

Mae Holiadur Ôl-arolwg wedi cael ei ddatblygu ac fe'i defnyddir yn dilyn cyhoeddi Argymhellion Terfynol yr arolwg o drefniadau etholiadol ar gyfer pob prif gyngor yng Nghymru.

Mae Cynllun Corfforaethol y Comisiwn, y cytunwyd arno ym mis Tachwedd 2019, yn amlinellu'r amcanion corfforaethol. Rhoddir pob amcan isod ynghyd â'r camau gweithredu a gymerwyd gan y Comisiwn i'w cyflawni:

1. Sicrhau bod trefniadau etholiadol prif ardaloedd yn addas i'r diben – datblygu rhaglen o arolygon etholiadol yn unol ag amcanion polisi Llywodraeth Cymru.
 - Datblygwyd a chyhoeddwyd rhaglen o arolygon etholiadol yn 2016.
 - Dechreuwyd y rhaglen o arolygon etholiadol yn hwyr yn 2016-17.
 - Roedd y rhaglen o arolygon etholiadol yn cydymffurfio â Pholisi ac Ymarfer Arolygon Etholiadol.
 - Yn ystod 2018-19, cynhyrchodd y Comisiwn ddadansoddiad o effeithiau ymestyn yr etholfraint i bobl ifanc 16/17 oed a phob gwladolyn tramor, ac mae wedi parhau i gynnal arolygon a darparu adroddiadau cynnydd ym mhob cyfarfod.
 - Ar hyn o bryd, mae'r Comisiwn ar y trywydd iawn i gyflawni'r rhaglen arolygon etholiadol erbyn y dyddiad targed, sef 2021.
2. Sicrhau bod ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol yn addas i'r diben – Gweithio gyda phrif gynghorau i sicrhau bod ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol yn cael eu harolygu'n rheolaidd a'u cydlynu â'r rhaglen o arolygon etholiadol.
 - Ymgynghorwyd ar yr Arweiniad ar Arolygon Cymunedol, ac fe'i cyhoeddwyd.
 - Cyfrannwyd at waith Panel Arolygu Annibynnol Llywodraeth Cymru ar rôl cynghorau cymuned a thref yn y dyfodol.
 - Mae'r Comisiwn wedi rhoi cyngor i brif gynghorau ynglŷn â chynnal arolygon cymunedol fel y bo'r angen.
3. Sicrhau bod ffiniau ardaloedd prif gyngor yn addas i'r diben – Arolygu ffiniau prif ardaloedd fel y bo'n briodol.
 - Mae'r Comisiwn wedi arolygu ffiniau ardaloedd prif gyngor yn barhaus.
4. Datblygu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd ein busnes – Cynnal lefel uchel o Lywodraethu Corfforaethol, ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gyson i greu enw da am ragoriaeth ym mhopeth a wnawn a sicrhau bod sgiliau'r staff yn cael eu datblygu a'u cynnal.
 - Adolygwyd y Gofrestr Risg a threfniadau monitro'r gyllideb ym mhob cyfarfod.
 - Adroddiadau Archwilio Mewnol â sgorau sicrwydd da.
 - Barn Archwilio flynyddol dda gan Archwilwyr Mewnol.
 - Ymgysylltwyd â phob prif gyngor, cyngor tref a chyngor cymuned ar ddechrau pob arolwg etholiadol.
 - Cyfarfuwyd â'r Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol a'r is-adran noddi yn Llywodraeth Cymru, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol a'r Arolwg Ordians.
 - Mae porth arolygon etholiadol y Comisiwn yn dangos effeithlonrwydd, rhagoriaeth ac ymgysylltiad â rhanddeiliaid.
 - Hyfforddiant staff drwy gydol y flwyddyn, gan gynnwys 11 Dosbarth Meistr hanner diwrnod ar ddatblygiad rhyngpersonol, meddalwedd fapio MapInfo, y Gymraeg, Cyllidebu, Datganoli, Hyfforddi a Mentora ac MS Excel.
 - Sefydlu system switsfwrdd awtomataidd i ateb siaradwyr Cymraeg.

Dyma rai o'r meysydd sy'n berthnasol i'r amcan hwn y byddai'r Comisiwn wedi hoffi gwneud yn well ynddynt.

- Nid oedd nifer y staff Cymraeg eu hiaith mor uchel ac nid oedd yr arbenigedd Cymraeg mewnol mor gryf ag y byddai'r Comisiwn wedi hoffi.
5. Sicrhau bod egwyddorion Llywodraeth Cymru o ran datblygu cynaliadwy, cydraddoldeb ac amrywiaeth a'r iaith Gymraeg wedi'u hymsefydlu yn ein gwaith.
- Mae'r Gymraeg wedi'i hymgorffori ym mhob dogfen a gynhyrchir gan y Comisiwn.
 - Mae'r Comisiwn yn cydymffurfio'n llawn â Safonau'r Gymraeg.
 - Mae'r Comisiwn yn cynnal archwiliad y Ddraig Werdd bob blwyddyn.
 - Mae staff y Comisiwn wedi dechrau cael Hyfforddiant Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb ac Amrywiaeth.
 - Er nad yw'n ddarostyngedig i'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, mae'r Comisiwn yn derbyn ysbryd y Ddeddf.
 - Mae arolygon etholiadol y Comisiwn yn ceisio sicrhau pleidleisiau cyfartal sy'n arwain at gydraddoldeb yn y gymuned.
 - Mae'r Comisiwn yn cynnal Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg a Chydraddoldeb ar bob adroddiad arolwg terfynol.

Adolygiad o Weithgareddau yn ystod 2019-20

Yn ystod 2019-20, cyhoeddodd y Comisiwn Adroddiadau Cynigion Drafft ar gyfer ei arolygon o'r trefniadau etholiadol ar gyfer Merthyr Tudful ym mis Ebrill 2019, Rhondda Cynon Taf ym mis Mehefin 2019, Abertawe ym mis Gorffennaf 2019, Sir y Fflint ym mis Awst 2019, Castell-nedd Port Talbot a Chaerdydd ym mis Tachwedd 2019, Casnewydd, Wrecsam a Chaerffili ym mis Ionawr 2020, a Bro Morgannwg ym mis Chwefror 2020. Cyhoeddodd y Comisiwn Adroddiadau Argymhellion Terfynol ar gyfer Blaenau Gwent ym mis Ebrill 2019, Ceredigion a Chonwy ym mis Mai 2019, Sir Ddinbych ym mis Mehefin 2019, Sir Benfro ym mis Gorffennaf 2019, Sir Gaerfyrddin ym mis Awst 2019, Pen-y-bont ar Ogwr a Merthyr Tudful ym mis Hydref 2019 ac Abertawe a Rhondda Cynon Taf ym mis Mawrth 2020. Cynhaliodd y Comisiwn gyfarfodydd â Chynghorau Bro Morgannwg, Ynys Môn a Sir Fynwy wrth baratoi ar gyfer camau cychwynol yr arolygon etholiadol o'r prif awdurdodau hyn.

Cynhaliodd y Comisiwn y gwaith angenrheidiol i fodloni gofynion yr Hysbysiad Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ystod y flwyddyn, a chyhoeddodd ei Adroddiad Blynyddol ar yr Iaith Gymraeg ar gyfer 2018-19 ym mis Mehefin 2019.

Cyflawnodd y Comisiwn ei rwymedigaethau rheoli corfforaethol yn unol â'i Ddogfen Fframwaith, Cod Arfer Gorau'r Comisiynwyr, ei Weithdrefn Gwyno, ei God Ymarfer ar Ganiatáu i'r Cyhoedd Weld Gwybodaeth a'i Bolisi Safonau'r Gymraeg.

Parhaodd y Comisiwn i ddarparu gwasanaeth Ysgrifenyddiaeth i'r Comisiwn Ffiniau i Gymru yn ystod 2019-20, a chafodd y Comisiwn gyllid ar gyfer y gwaith hwn yn uniongyrchol gan Swyddfa'r Cabinet. Cafwyd £95,783 ar gyfer gwaith yn ymwneud â'r Comisiwn Ffiniau i Gymru yn (2018-19; £130,293), fel y datgelir yn Nodyn 4 i'r cyfrifon ar dudalen 41. Bydd y Comisiwn yn dechrau gwaith paratoi ar gyfer yr Arolwg nesaf o Etholaethau Seneddol yn ystod 2020-21, ac felly disgwyli'r cynnydd mewn cyllid ar gyfer y flwyddyn honno.

Datblygiadau yn y Dyfodol

Yn ystod 2020-21, disgwylir i'r Comisiwn gwblhau amserlen ei raglen waith o arolygon etholiadol ar gyfer prif gynghorau yng Nghymru trwy gyhoeddi Cynigion Drafft ar gyfer Ynys Môn a Sir Fynwy, ac Argymhellion Terfynol ar gyfer Caerdydd, Caerffili, Sir y Fflint, Ynys Môn, Castell-nedd Port Talbot, Casnewydd, Bro Morgannwg a Wrecsam.

Bydd y Comisiwn hefyd yn ymgymryd â'i rôl mewn unrhyw arolygon cymunedol yn y dyfodol a gynhelir gan brif gynghorau Cymru. Bydd hefyd yn parhau i roi unrhyw gyngor ac arweiniad sy'n ofynnol i brif gynghorau.

Hefyd, mae gan y Comisiwn rwymedigaeth barhaus i gadw ardaloedd prif gynghorau dan arolwg ac ystyried unrhyw argymhellion a wneir gan brif gynghorau mewn perthynas ag arolygon o ardaloedd cymunedol a gyflawnir ganddynt.

Bydd y Prif Weithredwr yn parhau i asesu prosesau'r Comisiwn ar gyfer llunio'r Datganiad Llywodraethu drwy gydol y flwyddyn. Fel rhan o lunio'r Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon, caiff Datganiad Llywodraethu ei gynhyrchu, a ategir gan Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Caiff risgiau corfforaethol eu hystyried ym mhob un o gyfarfodydd y Comisiwn.

Bydd y Comisiwn yn dechrau ystyried ei Bolisi ac Ymarfer ar gyfer y rhaglen nesaf o arolygon etholiadol y disgwylir iddi gychwyn yn 2023.

Mae Ysgrifenyddiaeth y Comisiwn yn darparu gwasanaeth Ysgrifenyddiaeth i'r Comisiwn Ffiniau i Gymru hefyd, a bydd yn dechrau gwaith paratoi ar gyfer yr Arolwg o Etholaethau Seneddol 2023 yng Nghymru.

Canlyniadau Ariannol

Cyfanswm y gwariant net ar gyfer y flwyddyn oedd £845,556 (2018-19; £781,775) ac fe'i trosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn gyffredinol. Cyfanswm y Cymorth Grant a gafwyd gan Lywodraeth Cymru oedd £881,684 (2018-19; £843,325) ac fe'i credydwyd yn uniongyrchol i'r gronfa wrth gefn gyffredinol.

Talu Credydwyr

Polisi talu'r Comisiwn yw talu pob anfoneb cyn pen 30 niwrnod o'i derbyn. Mae'r polisi hwn yn unol â'r gofynion a bennir yn Neddf Talu Dyledion Masnachol yn Hwyr (Llog) 1998, ac mae'n dilyn y Cod Ymarfer Talu Gwell a gyhoeddwyd gan yr Adran Masnach a Diwydiant. Yn 2019-20, derbyniodd y Comisiwn 342 o anfonebau a thalodd 100% o'r rhain cyn pen 30 niwrnod a 94% cyn pen 10 niwrnod (2018-19, derbyniwyd 330 o anfonebau a thalwyd 99% o'r rhain cyn pen 30 niwrnod a 97% cyn pen 10 niwrnod).

Materion Amgylcheddol, Cymdeithasol a Chymunedol

Mae'r Comisiwn yn mynd ar drywydd polisiau a fydd yn ceisio lleihau effaith gweithrediadau'r Comisiwn ar yr amgylchedd yn weithredol. Er y bydd y Comisiwn yn ymgymryd â nifer o fentrau i leihau ei effaith amgylcheddol, fel sicrhau bod pob aelod staff yn cael hyfforddiant datblygu cynaliadwy, caiff ei gyflawni'n bennaf drwy Safon Amgylcheddol y Ddraig Werdd a thrwy bolisiau caffael cynaliadwy y Comisiwn. Mae'r Comisiwn wedi datblygu Polisi a Strategaeth Caffael Cynaliadwy, a chydabuwyd gwaith y Comisiwn tuag at leihau effaith amgylcheddol ei weithgareddau drwy ddyfarnu lefel dau Safon Amgylcheddol y Ddraig

Werdd. Mae'r Comisiwn hefyd wedi cyflawni lefel tri y Fframwaith Asesu Caffael Cynaliadwy yn y meysydd allweddol.

Amlinellir agenda strategol Llywodraeth Cymru yn y Rhaglen Lywodraethu. Mae'n pwysleisio'r deilliannau y mae Llywodraeth Cymru yn gweithio tuag atynt: pobl iach sy'n byw bywydau cynhyrchiol mewn economi fwy llewyrchus a blaengar; cymunedau mwy diogel a chydlynol, gyda llai o dlodi a mwy o gydraddoldeb; amgylchedd gwydn gyda defnydd mwy cynaliadwy o'n hadnoddau naturiol a chymdeithas â gwir ymdeimlad â'i diwylliant a'i threftadaeth ei hun. Mae'r Comisiwn yn cydnabod ac yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ddatblygu cymunedau mwy cynhwysol a chydlynol ledled Cymru, a bydd yn ymdrechu i ystyried yr ymrwymiad hwnnw wrth wneud unrhyw argymhellion.

Tueddiadau Gwariant Tymor Hir

Mae cyllid a gwariant y Comisiwn yn gysylltiedig â rhaglenni gwaith arolygon etholiadol yr ymgymmerir â nhw ar gyfer prif gynghorau yng Nghymru. Dylai lefel gwariant y Comisiwn yn ystod 2020-21 fod yn llai na'r flwyddyn flaenorol oherwydd disgwylir iddo gwblhau'r rhaglen o waith arolygon etholiadol a ddechreuodd ym mis Ionawr 2017, y bwriedir iddi ddod i ben yn gynnar yn 2021.

SHEREEN WILLIAMS

Swyddog Cyfrifyddu
27 Gorffennaf 2020

ADRODDIAD ATEBOLRWYDD

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

ADRODDIAD LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL

Aelodau'r Comisiwn, y Prif Weithredwr ac Uwch Aelodau Staff

Aelodau'r Comisiwn yn ystod 2019-20 oedd:

Owen Watkin OBE	(Cadeirydd o fis Ebrill tan fis Mehefin 2019)
Debra Evans-Williams	(Cadeirydd o fis Ionawr tan fis Mawrth 2020)
Ceri Stradling	(Dirprwy Gadeirydd o fis Ebrill tan fis Mehefin 2019) (Cadeirydd Dros Dro o fis Gorffennaf tan fis Rhagfyr 2019)
David Powell	(Aelod)
Julie May	(Aelod)
Theodore Joloza	(Aelod)

Aelod Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg:

Julie James

Yr uwch reolwyr yn ystod 2019-20 oedd:

Shereen Williams (Prif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu)
Matthew Redmond (Dirprwy Brif Weithredwr)

Mae penodiad y Cadeirydd presennol, sef Debra Evans-Williams, am gyfnod o 2 flynedd o 1 Ionawr 2020 hyd at 31 Rhagfyr 2022.

Roedd penodiad y Cadeirydd blaenorol, sef Mr Owen Watkin, am gyfnod o 4 blynedd o 15 Mehefin 2015 hyd at 14 Mehefin 2019. Penodwyd y Dirprwy Gadeirydd, sef Ceri Stradling, yn Gadeirydd Dros Dro o 15 Mehefin hyd nes y penodwyd y Cadeirydd newydd, sef Debra Evans-Williams, ar 1 Ionawr 2020.

Roedd penodiadau'r Dirprwy Gadeirydd, Mr Ceri Stradling, a'r Aelod, Mr David Powell, am gyfnod o 4 blynedd o 1 Hydref 2015 hyd at 30 Medi 2019. Estynnwyd eu penodiadau am 2 flynedd a 6 mis hyd at 31 Mawrth 2022.

Mae penodiadau'r Aelodau Mrs Julie May a Mr Theodore Joloza am gyfnodau o 3 blynedd o 1 Medi 2018 hyd at 31 Awst 2021.

Roedd penodiad Mrs Julie James fel Aelod Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg am gyfnod o 3 blynedd o 1 Medi 2016 hyd at 31 Awst 2019. Estynnwyd ei phenodiad am 3 blynedd hyd at 31 Awst 2022.

Cofrestr Buddiannau

Caiff cofrestr o unrhyw swyddi cyfarwyddwr a buddiannau arwyddocaol eraill ei chynnal a'i chadw yn swyddfeydd y Comisiwn yn Nhŷ Hastings, Caerdydd, ac mae ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio ar gais. Fel arall, mae'r gofrestr i'w gweld ar wefan y Comisiwn yn: <http://ldbc.gov.wales/about/register/?lang=cy>. Anfonir nodyn bob blwyddyn i atgoffa o'r angen i ddiweddarau'r wybodaeth hon. Mae trefniadau ar waith hefyd i aelodau a swyddogion ddatgan buddiannau mewn perthynas â gwneud penderfyniadau ar ddechrau pob cyfarfod o'r Comisiwn a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Rheoli Data Personol

Mae Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru yn cymryd pob cam rhesymol i warchod y data personol a geir gan ei randdeiliaid a'i gyflogeion wrth iddo gyflawni ei weithgareddau busnes. Mae rheolaethau rheoli data yn cynnwys diogelwch cyfrineiriau ar bob cronfa ddata sy'n cynnwys data personol a sensitif, cyfyngu ar bwy sy'n gallu gweld data, cadw data ar ffurf copïau papur dan glo mewn cypyrddau a sicrhau bod protocolau trin data ar waith.

Er bod y data personol sy'n cael ei drin gan y Comisiwn wedi'i gyfyngu'n bennaf i hwnnw sy'n ymwneud â chyflogeion y Comisiwn, mae rhwymedigaethau diogelwch gwybodaeth yn cael eu trin o ddifrif. Mae pob aelod o staff wedi dilyn hyfforddiant 'Diogelu Gwybodaeth' ac mae'r holl ffeiliau data personol yn cael eu cadw dan glo mewn cypyrddau. Mae'r Comisiwn yn gweithredu ei system TGCh ei hun ac mae'n ofynnol i aelodau staff y Comisiwn gydymffurfio'n llawn â rheolau a gweithdrefnau diogelwch data TG y Comisiwn.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiadau diogelwch data yn ystod 2019-20 (2018-19: dim digwyddiadau diogelwch data).

Penodi Archwilwyr

Caiff cyfrifon y Comisiwn eu harchwilio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru dan Offeryn Statudol 2003 rhif 749 a gyhoeddwyd yn unol â Deddf Llywodraeth Cymru 1998. Caiff ffioedd archwilio eu datgelu yn Nodyn 3 i'r cyfrifon hyn.

Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Cyfarfu'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ar dri achlysur yn ystod 2019-20. Yn dilyn penodi Ceri Stradling fel Cadeirydd Dros Dro Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, cadeiriwyd y Pwyllgor gan David Powell, a ymgwymerodd â rôl Cadeirydd Dros Dro y Pwyllgor hyd at fis Rhagfyr 2019. Gweithredodd yr Aelod o'r Comisiwn, Julie May, fel Aelod o'r Pwyllgor hefyd yn ystod y cyfnod hwn i sicrhau bod cworwm yn y Pwyllgor. O fis Ionawr 2020, ailgydiodd Ceri Stradling yn ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Gwasanaethodd Theodore Joloza fel aelod o'r Pwyllgor a gwasanaethodd Julie James fel aelod annibynnol y Pwyllgor. Prif ddyletswyddau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yw ystyried effeithiolrwydd rheolaeth fewnol gyffredinol a systemau rheoli risg y Comisiwn a sicrhau bod prosesau a dulliau digonol ar waith i asesu a rheoli risg. Mae'n ystyried cwmpas archwilio a digonolrwydd ymatebion rheolwyr i'r argymhellion archwilio, ac yn cynghori'r Prif Weithredwr ar faterion archwilio a chydymffurfio.

Offerynnau Ariannol

Rhoddir manylion Offerynnau Ariannol yn Nodyn 6 i'r cyfrifon ar dudalen 42.

Gwybodaeth

Mae Cod Ymarfer y Comisiwn ar Ganiatáu i'r Cyhoedd Weld Gwybodaeth yn mynnu bod yr holl geisiadau am wybodaeth a gwmpesir gan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth yn cael eu bodloni cyn pen 15 niwrnod gwaith. Yn 2019-20, cafwyd 4 cais am wybodaeth o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth, a darparwyd 100% ohonynt cyn pen 15 niwrnod gwaith o dderbyn y cais. Mae hyn o gymharu â 2018-19, pan gafwyd 12 cais am wybodaeth (y darparwyd 100% ohonynt cyn pen 15 niwrnod gwaith o dderbyn y cais).

Mae Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru wedi cydymffurfio â'r gofynion dyrannu costau a thaliadau a amlinellir yng nghyfarwyddyd Trysorlys EM a Swyddfa Gwybodaeth y Sector Cyhoeddus.

Cyfarwyddiadau gan Weinidogion

Fel Corff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, rydym yn ddarostyngedig i offerynnau anstatudol, sy'n cynnwys cyfarwyddiadau priodol. Ni roddwyd unrhyw Gyfarwyddiadau Gweinidogol i'r Comisiwn yn ystod 2019-20.

Rhoddion a Lletygarwch

Cedwir cofrestr Rhoddion a Lletygarwch ar gyfer aelodau a staff. Mae Polisi Rhoddion a Lletygarwch y Comisiwn yn mynnu bod aelodau a staff yn datgan cynigion o roddion sy'n werth £5 neu fwy, a lletygarwch o werth £20 neu fwy, p'un ai y cawsant eu derbyn neu eu gwrthod a ph'un a ydynt yn ymwneud yn uniongyrchol â busnes y Comisiwn ai peidio. Ystyrir y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch a datganiadau ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Yn ystod 2019-20, ni chafwyd unrhyw gynigion o roddion na lletygarwch (2018-19: derbyniwyd pum cynnig o letygarwch a ddaeth i gyfanswm gwerth amcangyfrifedig o £312).

Gweithdrefn Gwyno

Mae gan y Comisiwn Weithdrefn Gwyno a gellir gwneud cwynion (trwy lythyr, e-bost neu dros y ffôn) trwy gysylltu â'r Comisiwn. Cafodd Polisi Cwyno'r Comisiwn ei ddiwygio'n llwyr ym mis Ionawr 2014 yn dilyn un o ddarpariaethau Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 a ychwanegodd y Comisiwn at yr awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3 i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ac a ddaeth â'r Comisiwn o dan awdurdodaeth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Gellir cael gwybodaeth am y modd yr ymdrinnir â chwynion yn nogfen Gweithdrefn Gwyno'r Comisiwn sydd i'w gweld ar wefan y Comisiwn (www.cffdl.llyw.cymru) neu sydd ar gael o swyddfeydd y Comisiwn yn y cyfeiriad canlynol:

Y Prif Weithredwr
CFfDLC
Llawr Gwaelod
Tŷ Hastings
Llys Ffitzalan
Caerdydd CF24 0BL

Daw gwaith y Comisiwn o fewn cylch gwaith Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Mae'n ofynnol i'r holl aelodau staff ddilyn hyfforddiant ar ymdrin â chwynion. Derbyniodd y Comisiwn un gwyn yn ystod 2019-20 (2018-19: dim cwynion). Roedd y gwyn yn honni nad oedd y Comisiwn wedi dilyn ei ganllawiau ei hun wrth baratoi ei adroddiad terfynol ar gyfer Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr. Ymatebodd y Prif Weithredwr i'r achwynydd gan roi gwybod iddo fod y Comisiwn wedi ystyried a gwrthod ei gwyn ac esbonio pam yr oedd y Comisiwn wedi dod i'r penderfyniad hwnnw. Dewisodd yr achwynydd beidio â chymryd camau pellach ynglŷn â'i gwyn, felly caeodd y Comisiwn y mater.

Safonau'r Gymraeg

Hyrwyddwr Iaith Gymraeg y Comisiwn oedd y Cadeirydd, sef Owen Watkin, hyd nes iddo adael ym mis Mehefin 2019. Mae'r Comisiwn wrthi ar hyn o bryd yn penodi Hyrwyddwr Iaith

Gymraeg newydd o blith yr aelodau staff parhaol sy'n siarad Cymraeg. Bydd ganddo gylch gwaith agored i weithio gyda staff y Comisiwn i gynyddu a gwella ein defnydd o'r Gymraeg. Mae'r Comisiwn yn cyhoeddi adroddiadau blynyddol sy'n manylu ar sut mae wedi cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg fel y'u gosodwyd yn Hysbysiad o Gydymffurfio Terfynol 2016 Comisiynydd y Gymraeg i'r Comisiwn. Bydd copi o adroddiad 2019-20 yn cael ei gyflenwi ar gais neu gellir ei weld ar wefan y Comisiwn.

Datganiad o Gyfrifoldebau'r Comisiwn a'r Swyddog Cyfrifyddu

O dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) Cymru 2013, mae Gweinidogion Cymru wedi cyfarwyddo'r Comisiwn i baratoi datganiad o gyfrifon ar gyfer pob blwyddyn ariannol, ar y ffurf a'r sail a bennir gan Weinidogion Cymru. Paratoir y cyfrifon ar sail cronïadau a rhaid iddynt roi darlun gwir a theg o sefyllfa'r Comisiwn a'i incwm a gwariant, Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol a llifoedd arian ar gyfer y flwyddyn ariannol.

Wrth baratoi'r cyfrifon, mae'n ofynnol i'r Swyddog Cyfrifyddu gydymffurfio â gofynion Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth ac, yn benodol, i:

- i) gadw at y cyfarwyddyd cyfrifon a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru, gan gynnwys y gofynion cyfrifyddu a datgelu perthnasol, a chymhwyso polisiau cyfrifyddu addas ar sail gyson;
- ii) llunio barnau ac amcangyfrifon ar sail resymol;
- iii) datgan p'un a ddilynwyd safonau cyfrifyddu perthnasol, fel yr amlinellir yn Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth, a datgelu ac esbonio unrhyw wriadau perthnasol yn y datganiadau ariannol;
- iv) paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes gweithredol; a
- v) chadarnhau bod yr Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon yn eu cyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy, a chymryd cyfrifoldeb personol am yr Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon a'r barnau sy'n ofynnol i benderfynu eu bod yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.

Mae Llywodraeth Cymru wedi penodi'r Prif Weithredwr yn Swyddog Cyfrifyddu'r Comisiwn. Mae cyfrifoldebau Swyddog Cyfrifyddu, gan gynnwys cyfrifoldeb dros briodoldeb a rheoleidd-dra cyllid cyhoeddus y mae'r Swyddog Cyfrifyddu yn atebol amdano, dros gadw cofnodion priodol a diogelu asedau'r Comisiwn, fel y'u hamlinellir ym Memorandwm y Swyddogion Cyfrifyddu a Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru, a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru.

Fel Swyddog Cyfrifyddu'r Comisiwn, rwyf wedi cymryd yr holl gamau y dylaswn fod wedi'u cymryd i fod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i gadarnhau bod archwilwyr y Comisiwn yn ymwybodol o'r wybodaeth honno. Hyd eithaf fy ngwybodaeth, nid oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad yw'r archwilwyr yn ymwybodol ohoni.

SHEREEN WILLIAMS

Swyddog Cyfrifyddu
27 Gorffennaf 2020

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

2019/20

1. CYFLWYNIAD

Corff statudol a noddir gan Lywodraeth Cymru yw Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (“y Comisiwn”) ac, fel y cyfryw, mae’n ofynnol i’r Comisiwn weithredu system gadarn o lywodraethu corfforaethol. Mae’r Comisiwn yn gyfrifol am sicrhau y caiff ei fusnes ei gynnal yn unol â’r gyfraith a safonau priodol, y caiff arian cyhoeddus ei ddiogelu ac y rhoddir cyfrif priodol ohono, ac y caiff ei ddefnyddio’n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Caiff y berthynas rhwng y Comisiwn a Llywodraeth Cymru ei diffinio mewn Dogfen Fframwaith.

Nod y Datganiad Llywodraethu hwn yw darparu tystiolaeth o sut mae’r Swyddog Cyfrifyddu wedi rheoli’r adnoddau a ddefnyddiwyd yn ei sefydliad yn ystod y flwyddyn, yn unol â’r egwyddorion a bennir yng Nghod Llywodraethu Corfforaethol Trysorlys EM¹.

2. DIBEN Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae’r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y pwyllgorau, y systemau a’r prosesau, y diwyllianau a’r gwerthoedd y mae’r Comisiwn yn gweithredu yn unol â nhw, a’r gweithgareddau y mae’n ymgymryd â nhw i roi cyfrif i’r gymuned, yn ymgysylltu â hi ac yn adrodd iddi. Mae’n galluogi’r Comisiwn i fonitro cyflawniad ei amcanion strategol ac ystyried p’un a yw’r amcanion hynny wedi arwain at gyflwyno gwasanaethau priodol, cost effeithiol.

Mae’r system rheolaeth fewnol yn rhan arwyddocaol o’r fframwaith hwnnw ac mae wedi ei llunio i reoli risg i lefel resymol. Ni all ddileu pob risg o fethu â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion, ac felly gall ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn unig, yn hytrach na sicrwydd llwyr. Mae’r system rheolaeth fewnol wedi’i seilio ar broses barhaus sydd wedi’i llunio i amlygu a blaenoriaethu’r risgiau rhag cyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Comisiwn, gwerthuso’r tebygolrwydd o wireddu’r risgiau hynny a’u heffaith os cânt eu gwireddu, a’u rheoli’n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarbodus.

Casgliad cyffredinol y Comisiwn ar gyfer 2019-20 yw y bu’r lefel llywodraethu drwy gydol y flwyddyn yn gadarn. Dangosodd ymarfer hunanasesu blynyddol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ar gyfer 2019-20 y cydymffurfiwyd yn llawn ag arfer da.

3. FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

3.1 Dogfen Fframwaith Llywodraeth Cymru, y Cynllun Gweithredol a’r Llythyr Cylch Gwaith

Caiff rolau priodol Llywodraeth Cymru, fel yr Adran Noddi, a’r Comisiwn eu hamlinellu mewn Dogfen Fframwaith. Mae’r Ddogfen Fframwaith yn amlinellu’r fframwaith eang y mae’r Comisiwn yn gweithredu oddi mewn iddo ac yn manylu ar y telerau ac amodau y mae Gweinidogion Cymru yn darparu Cymorth Grant i’r Comisiwn oddi tanynt. Mae hyn yn cynnwys y gofyniad i’r Comisiwn lunio Cynllun Gweithredol blynyddol.

¹ http://www.hm-treasury.gov.uk/psr_governance_corporate.htm

Caiff Cynllun Gweithredol blynyddol y Comisiwn ei gytuno rhwng y Comisiwn a Llywodraeth Cymru, ac mae'n amlinellu prif waith y Comisiwn ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod a sut caiff y gwaith hwn ei ariannu. Caiff y Cynllun Gweithredol ei lunio ar ôl derbyn Llythyr Cylch Gwaith gan Weinidog Llywodraeth Cymru, sy'n amlinellu ei nodau polisi, hysbysiad o'r cymorth grant a ddyrannwyd i'r Comisiwn â rheolaeth gyllidebol gysylltiedig, ac arweiniad ar ofynion penodol sy'n ymwneud â chynllunio busnes ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod.

3.2 Swyddog Cyfrifyddu

Llywodraeth Cymru sy'n enwi Swyddog Cyfrifyddu'r Comisiwn (y Prif Weithredwr, fel arfer). Caiff cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu eu hamlinellu yng nghyhoeddiad Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru Llywodraeth Cymru.

Enwyd Prif Weithredwr y Comisiwn, sef Shereen Williams, yn Swyddog Cyfrifyddu gan Lywodraeth Cymru ar 7 Ionawr 2019.

3.3 Y Tîm Rheoli Corfforaethol

Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn cyfarfod yn fisol ac mae fel arfer yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwr, y Rheolwr Cyllid, y Rheolwr Busnes a'r Rheolwr Arolygon. Gelwir ar swyddogion eraill i gyfrannu eu harbenigedd proffesiynol fel y bo'r angen. Ar ôl i'r Dirprwy Brif Weithredwr gael ei secondio i Lywodraeth Cymru yn ystod 2019-20, cynhaliodd y Comisiwn adolygiad o'i strwythur staffio, gan gynnwys ailraddio rhai uwch reolwyr dros dro er mwyn ateb yr heriau a ddisgwylir yn ystod 2020-21 yn y ffordd orau. Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol dros dro bellach yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Pennaeth Polisi a Rhaglenni, y Pennaeth Busnes a'r Rheolwr Cyllid.

3.4 Strwythur Pwyllgorau

Mae'r ddeddfwriaeth yn mynnu bod bwrdd y Comisiwn yn cynnwys 'aelod cadeirio' (Cadeirydd), 'dirprwy i'r aelod cadeirio' (Dirprwy Gadeirydd) a heb fod yn fwy na thri aelod arall. Daeth penodiad Cadeirydd y Comisiwn, sef Owen Watkin, i ben ym mis Mehefin 2019 ac ni cheisiodd gael ei ailbenodi. Ymgwymerodd Dirprwy Gadeirydd y Comisiwn â rôl Cadeirydd Dros Dro hyd nes i Lywodraeth Cymru benodi Cadeirydd newydd y Comisiwn, sef Debra Williams, ym mis Ionawr 2020. Ymgwymerodd yr Aelod o'r Comisiwn, David Powell, â rôl Dirprwy Gadeirydd Dros Dro yn ystod yr un cyfnod. Rhwng mis Mehefin 2019 a mis Ionawr 2020, cynhaliodd y Comisiwn gworwm o 3 aelod yn bresennol ym mhob cyfarfod, fel y pennir yng Nghylch Gwaith y Comisiwn, gan felly fodloni gofynion y ddeddfwriaeth. Yn gyffredinol, mae'r Comisiwn yn cyfarfod unwaith y mis, ond gall gyfarfod yn fwy neu'n llai aml, yn dibynnu ar y llif gwaith.

Er mwyn cynorthwyo'r Comisiwn mewn perthynas â materion yn ymwneud â risg, priodoldeb ariannol, rheolaeth a llywodraethu mewnol, a sicrwydd cysylltiedig, penodwyd Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn cynnwys tri aelod o'r Comisiwn (nid y Cadeirydd) ac aelod annibynnol penodedig.

Rhwng mis Mehefin 2019 a mis Ionawr 2020, camodd Cadeirydd y Pwyllgor, sef Ceri Stradling, i lawr o'r rôl hon er mwyn ymgymryd â rôl Cadeirydd Dros Dro y Comisiwn. Ailgydiodd yn ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ar ôl penodi Cadeirydd newydd y Comisiwn ym mis Ionawr 2020. Yn ystod yr un cyfnod, ymgwymerodd Dirprwy Gadeirydd y Comisiwn, sef David Powell, â rôl Cadeirydd Dros Dro y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Ailgydiodd yn ei rôl fel Aelod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ar ôl penodi Cadeirydd newydd y Comisiwn ym mis Ionawr 2020. Penodwyd yr Aelod o'r Comisiwn, sef Julie May, yn aelod dros dro o'r Pwyllgor

Archwilio a Sicrhau Risg ar gyfer cyfarfod mis Tachwedd 2019 a chamodd i lawr ar ôl penodi Cadeirydd newydd y Comisiwn ym mis Ionawr 2020. Trefnir i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg gyfarfod o leiaf deirgwaith y flwyddyn. Caiff Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg gynnwys cyfarfodydd ychwanegol fel yr ystyria'n briodol.

Hefyd, cefnogir y Comisiwn o ran materion y gweithlu sydd o natur gyfrinachol neu sensitif gan Is-bwyllgor y Gweithlu sy'n cyfarfod yn ôl y gofyn.

Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn mynychu cyfarfodydd y Comisiwn a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Gelwir ar swyddogion eraill am eu harbenigedd proffesiynol yn ôl y gofyn. Mae cynrychiolwyr yr Archwilwyr Mewnol a'r Archwilwyr Allanol, a Llywodraeth Cymru yn mynychu'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Ym mis Gorffennaf 2019, rhoddodd Llywodraeth Cymru wybod i'r Comisiwn nad oedd gofyniad bellach i Gyrrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru drefnu bod cynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru yn bresennol yn eu cyfarfodydd bwrdd neu archwilio, ac felly daeth yr arfer hwn i ben ar ôl cyfarfod y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ym mis Gorffennaf 2019.

Ceir Map Fframwaith Sicrwydd y Comisiwn yn Atodiad A.

3.5 Y Comisiwn

Mae'r Comisiwn yn gyfrifol am gyfeiriad strategol a rheolaeth ein sefydliad. Rôl y Comisiynwyr yw gwneud penderfyniadau allweddol am bolisi corfforaethol a ffurfio'r Cynlluniau Corfforaethol a Gweithredol. Maen nhw hefyd yn hyrwyddo safonau uchel o gyllid cyhoeddus, gan gynnal egwyddorion rheoleidd-dra, priodoldeb a gwerth am arian, ac yn sicrhau bod gweithgareddau'r Comisiwn yn cael eu cynnal yn effeithlon ac yn effeithiol.

Yn ystod 2019-20, roedd y Comisiwn wedi paratoi a monitro'r Cynlluniau Gweithredol a Chorfforaethol, adolygu'r Gofrestr Risg a derbyn diweddariadau ar Safonau'r Gymraeg. Roedd y polisi'n canolbwyntio yn ystod y flwyddyn ar oruchwylio'r broses o gyflawni'r Cynllun Gweithredol a sicrhau bod y rhaglen waith arolygon etholiadol yn parhau i fod ar y trywydd iawn i'w gyflawni erbyn 2021.

Cyfarfu'r Comisiwn 12 gwaith yn ystod 2019-20 i gyflawni ei gyfrifoldebau. Amlinellir presenoldeb Aelodau'r Comisiwn yn y cyfarfodydd hyn isod:

Cyfarfodydd y Comisiwn 2019 – 20		
	Cyfarfodydd a gynhaliwyd yn ystod cyfnod y penodiad	Cyfarfodydd a fynychwyd
O Watkin (Cadeirydd, Ebrill – Mai 2019) ¹	2	2
D Williams (Cadeirydd, Ionawr – Mawrth 2020) ²	3	1
C Stradling (Dirprwy Gadeirydd) ³	12	11
D Powell (Aelod) ⁴	12	11
T Joloza (Aelod)	12	12
J May (Aelod) ⁵	12	11

¹ Camodd O Watkin i lawr fel Cadeirydd yn dilyn cyfarfod y Comisiwn a gynhaliwyd ar 29 Mai 2019.

² Nid oedd D Williams yn gallu mynychu cyfarfodydd y Comisiwn a gynhaliwyd ar 28 Ionawr 2020 a 3 Mawrth 2020.

³ Nid oedd C Stradling yn gallu mynychu cyfarfod y Comisiwn a gynhaliwyd ar 30 Ebrill 2019.

⁴ Nid oedd D Powell yn gallu mynychu cyfarfod y Comisiwn a gynhaliwyd ar 30 Ebrill 2019.

⁵ Nid oedd J May yn gallu mynychu cyfarfod y Comisiwn a gynhaliwyd ar 25 Mehefin 2019.

3.6 Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Yn ystod 2019-20, craffodd y Pwyllgor ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol a'r trefniadau rheoli risg ynghyd â'r Fframwaith Sicrwydd, rheolaethau mewnol a threfniadau llywodraethu, a rhoddodd sicrwydd i'r Comisiwn fod y systemau, y prosesau a'r ymddygiadau sy'n dangos llywodraethu da a gweithredu effeithiol ar waith. Roedd y Pwyllgor wedi derbyn yr holl adroddiadau archwilio ac wedi monitro cynnydd argymhellion archwilio a godwyd. Roedd hefyd wedi asesu effeithiolrwydd archwilio mewnol.

Mae Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg y Comisiwn yn llunio Adroddiad Blynyddol, a roddodd adborth cadarnhaol i'r Swyddog Cyfrifyddu ar gyflawnrwydd a dibynadwyedd y sicrwydd a gafwyd gan y Comisiwn ar reoli risg a'i reolaethau mewnol.

Cyhoeddir cofnodion Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg y Comisiwn ar wefan y Comisiwn.

Cyfarfu'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg 3 gwaith yn ystod 2019-20 i gyflawni ei gyfrifoldebau. Amlinellir presenoldeb Aelodau'r Comisiwn yn y cyfarfodydd hyn isod:

Cyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg 2019 – 20		
	Cyfarfodydd a gynhaliwyd yn ystod cyfnod y penodiad	Cyfarfodydd a fynychwyd
C Stradling (Cadeirydd) ¹	1	1
D Powell (Aelod)	3	3
T Joloza (Aelod)	3	3
J May (Aelod Dros Dro) ²	1	1
J James (Aelod Annibynnol)	3	3

¹ Camodd C Stradling i lawr fel Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ar gyfer y cyfarfodydd Pwyllgor a gynhaliwyd ar 29 Gorffennaf 2019 a 27 Tachwedd 2019.

² Mynychodd J May un cyfarfod Pwyllgor yn unig a gynhaliwyd ar 27 Tachwedd 2019 fel aelod dros dro.

3.7 Is-bwyllgor y Gweithlu

Mae Is-bwyllgor Gweithlu'r Comisiwn yn is-bwyllgor o Fwrdd y Comisiwn. Rôl Is-bwyllgor y Gweithlu yw ystyried materion y gweithlu sydd o natur gyfrinachol neu sensitif ar ran Bwrdd y Comisiwn, ac adrodd ar y materion hyn i'r Bwrdd a gwneud argymhellion, lle bo hynny'n briodol.

3.8 Heriau yn ystod y Flwyddyn

Yn ystod 2019-20, gwelodd y Comisiwn ei drefniadau llywodraethu corfforaethol trwy adolygu a diweddarau ei holl bolisiâu Adnoddau Dynol, prynu a gweithredu meddalwedd newydd ar gyfer adolygiadau rheoli perfformiad staff, a diwygio a gwella ei broses adborth gan randdeiliaid ar gyfer arolygon etholiadol. Ar ben hynny, rhoddodd 'Rhaglen Newid' ar waith yn cynnwys cyfres o fentrau a hyfforddiant staff i annog cydweithio ar draws y Comisiwn yn ogystal â chryfhau'r berthynas rhwng staff

a Chomisiynwyr. Cyflawnodd y Comisiwn safon efydd Gwobr Iechyd y Gweithle Bach hefyd.

Gwnaeth y Comisiwn gynnydd sylweddol o ran arolygu trefniadau etholiadol y prif gynghorau, a ddechreuodd yn hwyr yn 2016-17. Yn ystod 2019-20, cynhaliodd y Comisiwn gyfarfodydd â phrif gynghorau a chyhoeddodd Adroddiadau Cynigion Drafft mewn perthynas â Merthyr Tudful, Rhondda Cynon Taf, Abertawe, Sir y Fflint, Casnewydd, Castell-nedd Port Talbot, Wrecsam, Caerdydd, Caerffili a Bro Morgannwg, ac Argymhellion Terfynol mewn perthynas â Blaenau Gwent, Ceredigion, Conwy, Sir Ddinbych, Sir Benfro, Sir Gaerfyrddin, Pen-y-bont ar Ogwr, Merthyr Tudful, Abertawe a Rhondda Cynon Taf.

Cynhaliodd y Comisiwn Aseidiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb a'r Gymraeg ar gyfer arolygon etholiadol Blaenau Gwent, Ceredigion, Conwy, Sir Ddinbych, Sir Benfro, Sir Gaerfyrddin, Pen-y-bont ar Ogwr, Merthyr Tudful, Abertawe a Rhondda Cynon Taf ar ôl cyhoeddi'r adroddiadau Argymhellion Terfynol.

Cwblhaodd y Comisiwn ei brosiect TGCh trwy osod a ffurfweddu system ffôn PSTN (rhwydwaith ffôn switsio cyhoeddus) ar-lein newydd Skype for Business.

Roedd y Comisiwn yn pryderu y byddai'r amser yr oedd yn ei gymryd i Lywodraeth Cymru lunio a chyhoeddi gorchymyn ar gyfer arolwg cymunedol Sir Fynwy yn achosi oedi wrth gychwyn a datblygu arolwg etholiadol Sir Fynwy. Er na ddatryswyd y mater hwn yn llawn yn ystod 2019-20, cynhaliodd y Comisiwn gyfres o gamau lliniarol fel cysylltu'n agos â Llywodraeth Cymru a Chyngor Sir Fynwy a chael cyngor cyfreithiol ar amseru arolwg etholiadol Sir Fynwy, er mwyn sicrhau y cydymffurfir ag amserlen y rhaglen arolygon etholiadol gymaint â phosibl.

Ar ôl i'r Dirprwy Brif Weithredwr gael ei secondio i Lywodraeth Cymru yn ystod 2019-20, cynhaliodd y Comisiwn adolygiad o'i strwythur staffio i sicrhau ei fod yn addas i'r diben o hyd.

4. RHEOLI RISG

Mae'r Comisiwn wedi ymrwymo i amlygu ac asesu risg yn rheolaidd ac mae ganddo raglen Rheoli Risg sydd â'r nod o amlygu, rheoli a monitro pob risg, boed yn gorfforaethol, yn weithredol a'r risgiau hynny sy'n benodol i gynnal gwaith arolygu, gweinyddu'r cynllun pensiwn a'r system TGCh. Nod y Comisiwn yw sicrhau, wrth gyflawni ei gyfrifoldebau i Lywodraeth Cymru, y caiff y tebygolrwydd o fethu â chyflawni ei Gynllun Gweithredol a'i Amcanion Strategol ei leihau drwy ragfynegi a rheoli risgiau hysbys. Bydd y Prif Weithredwr ac uwch reolwyr yn sefydlu ac yn cyflwyno'r Rhaglen Rheoli Risg gan sicrhau y caiff yr holl risgiau eu cydnabod, eu hasesu, eu hadolygu a'u gwella'n rheolaidd. Caiff y Risgiau Corfforaethol eu cyflwyno i aelodau ar ffurf Cofrestr Risgiau Corfforaethol, a ategir gan Radar Risgiau. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn ystyried pob Cofrestr Risg ynghyd â'r polisi Rheoli Risg ym mhob cyfarfod i roi sicrwydd i broses Rheoli Risg y Comisiwn.

Mae trefniadau rheoli risg y Comisiwn yn cyd-fynd â'r egwyddorion yn Llyfr Oren Trysorlys EM (Rheoli Risg – Egwyddorion a Chysyniadau), sef:

- Bydd rheoli risg yn rhan hanfodol o lywodraethu ac arwain, ac yn allweddol i'r ffordd y mae'r sefydliad yn cael ei gyfarwyddo a'i reoli ar bob lefel.

- Bydd rheoli risg yn rhan annatod o'r holl weithgareddau sefydliadol i gefnogi gwneud penderfyniadau wrth gyflawni amcanion.
- Bydd rheoli risg yn gydweithredol ac yn cael ei lywio gan y wybodaeth orau sydd ar gael.
- Bydd prosesau rheoli risg yn cael eu strwythuro i gynnwys:
 - a. amlygu ac asesu risgiau i bennu a blaenoriaethu sut y dylai'r risgiau gael eu rheoli;
 - b. dethol, dylunio a gweithredu opsiynau trin risgiau sy'n helpu i gyflawni'r canlyniadau a fwriedir a rheoli risgiau i lefel dderbyniol;
 - c. dylunio a gweithredu proses integredig, graff a gwybodus i fonitro risgiau; ac
 - ch. adrodd am risgiau'n amserol, yn gywir ac yn ddefnyddiol i wella ansawdd y penderfyniadau a wneir a chynorthwyo rheolwyr a chyrrff goruchwyllo i gyflawni eu cyfrifoldebau.
- Bydd rheoli risg yn cael ei wella'n barhaus trwy ddysgu a phrofiad.

Mae'r Comisiwn yn cydymffurfio â'r egwyddorion hyn trwy ystyried ei barodrwydd i dderbyn risg a monitro risgiau presennol a amlygwyd, ynghyd ag ystyried ei amcanion corfforaethol a'i gynllun gweithredol ac amserlenni a therfynau amser ei raglen waith er mwyn amlygu risgiau ychwanegol sy'n dod i'r amlwg. Mae'r Comisiwn yn adolygu ei gofrestrau risg Corfforaethol a Rhaglen Waith Arolygon ym mhob cyfarfod ac yn diweddarau'r risgiau a'r camau lliniarol fel y bo'r angen. Mae Tîm Rheoli'r Comisiwn yn adolygu cofrestrau risg Gweithredol, TGCh a Phensiynau'r Comisiwn o leiaf ddwywaith y flwyddyn. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn derbyn adroddiadau ar weithgarwch rheoli risg a pholisi rheoli risg y Comisiwn ym mhob cyfarfod.

Yn ystod 2019-20, roedd y prif risgiau a amlygwyd ac a reolwyd gan y Comisiwn fel a ganlyn:

Risg a Amlygwyd
Nid oes gan y Comisiwn ddigon o gapasiti i gyflawni'r rhaglen arolygon.
Nid yw'r Comisiwn yn cynnal enw da a pherthynas waith a chyfathrebu da â phrif gynghorau ac uwch randdeiliaid.
Niwed difrifol i enw da yn sgil peidio â gweithredu gwaith y Comisiwn gan Lywodraeth Cymru ar gyfer etholiadau 2022 o ganlyniad i bwysau trechaf mewn meysydd eraill.
Nid yw'r Comisiwn yn gallu cwblhau arolygon etholiadol erbyn 2021 mewn pryd ar gyfer etholiadau 2022.
Cyfyngiadau'r llywodraeth a mesurau cadw pellter cymdeithasol yn ystod y pandemig COVID 19.

Lliniarwyd risg capasiti annigonol i gyflawni'r rhaglen arolygon trwy sefydlu a chynnal strwythur staffio cadarn, recriwtio staff ychwanegol yn llwyddiannus, cynnal ymarfer Cymorth Graddio a Gwerthuso Swyddi staff, ychwanegu cwestiynau iechyd a lles at yr arolwg staff, cynnal amgylchedd gwaith da gan ddefnyddio tystiolaeth o'r arolwg staff a Buddsoddwyr mewn Pobl i lywio polisi, a sicrhau bod yr holl bolisiau a chyfarwyddiadau desg yn cael eu cadw'n gyfredol.

Lliniarwyd risg methu â chynnal enw da a pherthynas waith a chyfathrebu da â phrif gynghorau ac uwch randdeiliaid trwy gyfarfodydd misol rhwng y Cadeirydd a Llywodraeth Cymru, cyfarfodydd cyswllt chwarterol rhwng yr Ysgrifenyddiaeth a Llywodraeth Cymru, cyfarfodydd â phrif gynghorau i drafod arolygon cyn ac yn ystod

arolwg, ymgynghoriadau â rhanddeiliaid ynglŷn ag unrhyw bolisiâu newydd neu newidiadau mawr i bolisiâu, a holiaduron ôl-arolwg sy'n rhoi cyfle gwell i rhanddeiliaid fynegi eu safbwyntiau ynglŷn â ph'un a oedd y Comisiwn wedi cyflawni ei swyddogaethau'n briodol ac yn deg.

Lliniarwyd risg niwed difrifol i enw da yn sgil peidio â gweithredu gwaith y Comisiwn gan Lywodraeth Cymru ar gyfer etholiadau 2022 trwy gysylltu â Llywodraeth Cymru a Gweinidogion fel y bo'r angen.

Lliniarwyd risg methiant y Comisiwn i gwblhau arolygon etholiadol erbyn 2021 mewn pryd ar gyfer etholiadau 2022 trwy gysylltu'n agos â swyddogion Llywodraeth Cymru i rannu proffiliau cyllideb amcangyfrifedig ynghyd â pholisi ac ymarfer cytunedig, llunio a chytuno ar amserlen ar gyfer y gwaith arolygu, cysylltu â rhanddeiliaid allweddol, cynnal cofrestrau risg unigol ar gyfer arolwg pob awdurdod a sicrhau bod yr aelodau staff angenrheidiol ar gael ac wedi'u hyfforddi'n ddigonol i ymgymryd â'r gwaith arolygu.

Lliniarwyd y risg ynglŷn â chyfyngiadau'r Llywodraeth a mesurau cadw pellter cymdeithasol yn ystod y pandemig COVID 19 trwy weithredu'r Cynllun Parhad Busnes, system TG y Comisiwn sydd wedi'i seilio ar y cwmwl sy'n caniatáu i staff weithio o gartref, defnyddio Skype ar gyfer cyfarfodydd y Comisiwn a chyfarfodydd eraill, cysylltu â Llywodraeth Cymru a chyflenwyr/ contractwyr allweddol, gohirio terfynau amser ar gyfer ymgynghoriadau arolygon i roi mwy o amser i brif gynghorau o ganlyniad i'r pandemig, a rhoi trefniadau amgen ar waith i dalu cyflogau staff.

5. ARCHWILIO MEWNOL

Caiff yr adolygiad o effeithiolrwydd y system rheolaeth fewnol a'r trefniadau llywodraethu ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol a'u hadroddiad i'r Comisiwn. Gwneir y gwaith hwn gan archwilwyr penodedig sy'n strwythuro eu gwaith ar sail rhaglen archwilio flynyddol. Mae cylch gorchwyl yr archwilwyr mewnol yn mynnu y caiff gwaith ei gyflawni'n unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.

Fel rhan o gylch busnes corfforaethol y Comisiwn, mae Archwilwyr Mewnol y Comisiwn, sef Deloitte, yn llunio rhaglen archwilio mewnol a gymeradwyr gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Mae'r broses archwilio yn defnyddio canllawiau archwilio safonol Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) ac arfer gorau arall, gyda'r nod o amlygu gwendidau posibl mewn rheolaethau. Yna, caiff pob un o'r gwendidau posibl hyn eu hasesu ar y cyd â'r archwilwyr i ystyried y risg debygol a maint yr effaith, a'r rheolaethau amgen a'r gwelliannau posibl o fewn adnoddau'r Comisiwn.

Lluniwyd y Farn Archwilio Mewnol ar Reolaeth Fewnol 2019-20 gan Deloitte gyda'r nod o ategu'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol drwy roi barn am lefel y rheolaeth fewnol ar sail y gwaith mewnol a amlinellir isod. Mae'r Datganiad Sicrwydd Archwilio Mewnol ar gyfer 2019-20 yn dweud:

Yn seiliedig ar gasgliadau ein gwaith, gallwn roi sicrwydd cymedrol i'r Comisiwn ynglŷn â threfniadau'r sefydliad ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Adroddiad Archwilio Canol Blwyddyn 2019-20

Maes Archwilio	Dyddiad Cyhoeddi	Gwendid a Amlygwyd			Lefel Sicrwydd
		Blaenoria eth uchel	Blaenoria eth ganolig	Blaenoria eth isel	
Llywodraethu Corfforaethol	Tachwedd 19	-	-	-	Sylweddol
Rheoli Risg	Tachwedd 19	-	2	1	Cymedrol
Rheolaethau Cyffredinol TG	Tachwedd 19	-	-	1	Sylweddol

Adroddiad Archwilio Blyneddol 2019-20

Maes Archwilio	Dyddiad Cyhoeddi	Gwendid a Amlygwyd			Lefel Sicrwydd
		Blaenoria eth uchel	Blaenoria eth Ganolig	Blaenoria eth isel	
Bancio a Rheoli Arian Parod	Chwefror 20	-	1	1	Cymedrol
Arolygon CFfDLC	Chwefror 20	-	-	4	Cymedrol

Rhoddodd yr archwiliad canol blwyddyn sgôr sicrwydd Gymedrol ar gyfer Rheoli Risg. Mae'r Comisiwn yn cymryd camau i godi'r sgôr sicrwydd archwilio ar gyfer ei brosesau arolygu o Gymedrol i Sylweddol trwy weithredu argymhellion yr archwiliad cyn gynted â phosibl.

Rhoddodd yr archwiliad diwedd blwyddyn sgorau sicrwydd Cymedrol ar gyfer Bancio a Rheoli Arian Parod ac Arolygon CFfDLC. Roedd yr archwiliad mewnol o Arolygon CFfDLC yn ymdrin â'r prosesau a'r gweithdrefnau ar gyfer cynnal yr arolygon ac nid oedd yn ymdrin â chanfyddiadau nac argymhellion yr arolygon. Mae CFfDLC yn cymryd camau i godi'r sgôr sicrwydd archwilio ar gyfer ei brosesau arolygu o Gymedrol i Sylweddol trwy weithredu argymhellion yr archwiliad cyn gynted â phosibl.

6. ARCHWILIO ALLANOL

Archwilydd Cyffredinol Cymru yw archwilydd statudol y Comisiwn sy'n archwilio cyfrifon ariannol blyneddol y Comisiwn yn unol ag arfer sefydledig.

Adolygwyd y casgliadau Archwilio ar gyfer blwyddyn ariannol 2018-19 yng nghyfarfod y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ym mis Gorffennaf 2019. Rhoddwyd barn ddiamod ar Gyfrifon 2018-19 ac ni chodwyd unrhyw argymhellion archwilio.

7. EFFEITHIOLRWYDD Y BWRDD

7.1 Ymsefydlu, Datblygu, Hyfforddi ac Arfarnu Perfformiad

Caiff Comisiynwyr newydd ac aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg becyn ymsefydlu sy'n cynnwys gwybodaeth am y gwaith arolygu, yn ogystal â'r holl bolisiau a gweithdrefnau llywodraethu corfforaethol. Caiff y becyn ymsefydlu ei ddarparu mewn fformat electronig a chaiff dogfennau unigol eu hargraffu ar gais. Fel rhan o raglen ymsefydlu Comisiynwyr ac aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, caiff hyfforddiant ei ddarparu mewn perthynas â'r broses o gynnal arolwg etholiadol. Hefyd, darperir rhestr wirio ymsefydlu benodol ar gyfer aelodau annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg nad ydynt yn aelodau'r Comisiwn.

Anogir Comisiynwyr i feithrin cysylltiadau ag aelodau cyrff eraill sydd â buddiannau sy'n gyffredin â rhai'r Comisiwn. Mae trefniadau sefydledig o gyfarfodydd blynyddol rhwng Comisiynau Ffiniau amrywiol y Deyrnas Unedig, a cheir cyfarfodydd cyfnodol rhwng Aelodau'r Comisiwn a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Un Llais Cymru a chyrff rhanddeiliaid eraill hefyd. Bydd y Comisiwn hefyd yn ystyried darparu cyfleoedd hyfforddiant ar gyfer meysydd arbenigedd penodol y nodwyd y byddant o fudd i'r Comisiwn.

Caiff perfformiad Cadeirydd y Comisiwn ei arfarnu'n flynyddol gan Ddirprwy Gyfarwyddwr Adran Noddi'r Comisiwn yn Llywodraeth Cymru. Caiff perfformiad Aelodau'r Comisiwn ei arfarnu'n flynyddol gan Gadeirydd y Comisiwn. Ar gyfer 2019-20, daeth y Cadeirydd i'r casgliad fod perfformiad holl Aelodau'r Comisiwn yn gwbl foddhaol. Caiff perfformiad Aelod Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ei arfarnu'n flynyddol gan Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Ar gyfer 2019-20, daeth y Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg i'r casgliad fod perfformiad Aelod Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn gwbl foddhaol.

7.2 Gwybodaeth am y Bwrdd

- Mabwysiadwyd Cylch Gorchwyl ar gyfer cyfarfodydd y Comisiwn;
- Mabwysiadwyd fformat safonol ar gyfer adroddiadau. Mae hyn yn sicrhau cysondeb ac yn mynnu bod materion fel risgiau a goblygiadau cyfreithiol yn cael eu hystyried;
- Anogir awduron adroddiadau i ddefnyddio ffynonellau gwybodaeth hygyrch a dibynadwy, fel Llywodraeth Cymru, prif gynghorau, Comisiynau Ffiniau eraill, adrannau'r llywodraeth ac ati;
- Mabwysiadwyd fformat safonol ar gyfer agendâu a chofnodion cyfarfodydd. Mae eitemau sefydlog ar agendâu yn cynnwys datganiadau buddiannau, materion sy'n codi, rheoli risg, adroddiad ar y gyllideb a chalendr digwyddiadau. Caiff cofnodion cyfarfodydd y Comisiwn eu cyhoeddi ac maent ar gael ar wefan y Comisiwn;
- Mae aelodau'r Comisiwn wedi parhau i ddefnyddio llechi ar gyfer storio a gweld papurau cyfarfodydd a dogfennau eraill sy'n berthnasol i'w dyletswyddau, ac mae hyn wedi parhau i leihau costau deunydd ysgrifennu sy'n gysylltiedig ag argraffu a chopio papurau cyfarfodydd.

7.3 Gwerthuso Perfformiad y Bwrdd

Cynhaliodd y Comisiwn a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg adolygiad hunanasesu blynyddol o'u perfformiad trwy gyfrwng holiadur a gwblhawyd gan aelodau. Yn gyffredinol, roedd canfyddiadau'r gwerthusiadau hyn yn gadarnhaol yn ystod 2019-20 a daethant i'r casgliad bod mwyafrif helaeth y dangosyddion effeithiolrwydd a chydymffurfio ag arfer da wedi'u bodloni. Mae meysydd a amlygwyd i'w gwella yn cael eu nodi mewn cynlluniau gweithredu ac yn derbyn sylw yn ystod y flwyddyn ganlynol.

O ran gwerthusiad y gwerthusiad o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, nid oedd unrhyw bwyntiau gweithredu o'r flwyddyn flaenorol i fynd i'r afael â nhw. Ni chododd y gwerthusiad o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg unrhyw bwyntiau gweithredu.

O ran y gwerthusiad o Fwrdd y Comisiwn, un pwynt gweithredu a gododd o ymarfer y flwyddyn flaenorol oedd y dylai fod cyfranogiad annibynnol mewn ymarferion gwerthuso yn y dyfodol. Cyflawnwyd y pwynt gweithredu hwn drwy sicrhau bod staff y Comisiwn yn cynnal yr ymarfer gwerthuso am y tro cyntaf yn ystod 2019-20. Cymharwyd canlyniadau'r ymarfer a gynhaliwyd gan staff y Comisiwn â'r canlyniadau a gafwyd o'r ymarfer a gynhaliwyd gan aelodau'r Comisiwn. Un pwynt gweithredu a godwyd ar gyfer 2020-21 oedd y byddai cwestiynau gwerthuso'r bwrdd yn cael eu cynnwys yn yr arolwg staff blynyddol yn y dyfodol.

8. COD LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL

Mae trefniadau'r Comisiwn yn cydymffurfio ag egwyddorion y Cod Llywodraethu Corfforaethol ym mhob cyswllt perthnasol.

9. ANSAWDD ADRODDIADAU I'R BWRDD

Ar ôl safoni fformat adroddiadau a system o wirio'r wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiadau, erbyn hyn mae'r Comisiwn o'r farn bod ansawdd y data yn dderbyniol a bydd yn ymdrechu i wneud gwelliannau pellach i adroddiadau safonedig ar arolygon i'r Bwrdd.

10. CYFARFODYDD Â'R ADRAN NODDI

Mae Cadeirydd a Phrif Weithredwr y Comisiwn yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd ag Is-adran Noddi'r Comisiwn yn Llywodraeth Cymru, a cheir cysylltiad cyson rhwng aelodau'r Ysgrifenyddiaeth ac aelodau'r Is-adran Noddi ar faterion gweithredol. Yn ogystal, mae Ysgrifenyddiaeth y Comisiwn yn cynnal cyfarfodydd cyswllt chwarterol â chynrychiolwyr Is-adran Noddi'r Comisiwn yn Llywodraeth Cymru i drafod cynnydd ar waith arolygu, materion llywodraethu corfforaethol ac unrhyw faterion eraill sy'n codi yn ymwneud â gweithrediad y Comisiwn.

11. RHEOLI PERFFORMIAD

Mae system rheoli perfformiad ar waith i sicrhau bod aelodau staff yn deall beth maent yn ei wneud a pham, a sut mae eu gwaith yn cysylltu â'r hyn y mae'r Comisiwn yn ceisio ei gyflawni. Ym mis Hydref 2019, gwelodd y Comisiwn ei broses Adolygu Rheoli Perfformiad staff trwy ddefnyddio meddalwedd rheoli perfformiad Clear Review. Mae'r feddalwedd Clear Review yn gofyn i bob rheolwr osod amcanion i'w staff sy'n cael eu hadolygu drwy gydol y flwyddyn a'u diweddarau fel y bo'r angen. Mae hyn yn cynnwys cynllun datblygu a hyfforddi llawn sy'n gysylltiedig â gyrfa a swydd i gynorthwyo datblygiad staff.

Caiff perfformiad aelodau'r Comisiwn ei asesu gan Gadeirydd y Comisiwn yn flynyddol, a chaiff perfformiad y Comisiwn o ran cyflawni ei ddyletswyddau ei fonitro yng nghyfarfodydd y Comisiwn.

12. DIOGELWCH DATA TGCH

Mae'r Comisiwn yn cael adroddiadau Diogelwch TGCh gan ei swyddogion cymorth TGCh a ddarperir gan Gymwysterau Cymru. Ystyrir yr adroddiadau hyn ym mhob un o gyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Yn ystod y cyfnod adrodd, cynhaliodd y Comisiwn ei Adolygiad o Ddiogelwch Cwmwl Microsoft Office 365 ac Archwiliad Seiberddiogelwch blynyddol cyntaf mewn perthynas â'i system TGCh newydd, ac ystyriodd yr awgrymiadau a wnaed gan yr adroddiad i wella sefyllfa'r Comisiwn o ran diogelwch TGCh. Mabwysiadodd y Comisiwn yr awgrymiadau hynny, a oedd yn ymarferol i sefydliad o'i faint ef.

13. CHWYTHU'R CHWIBAN A THWYLL

Mae'r Comisiwn yn gweithredu Polisiâu Chwythu'r Chwiban a Thwyll sydd ar gael i staff drwy fewnwyd y Comisiwn ac i Aelodau'r Comisiwn drwy'r pecynnau ymsefydlu sy'n cael eu dosbarthu iddynt ar ôl iddynt gael eu penodi. Caiff trefniadau Chwythu'r Chwiban y Comisiwn, ynghyd ag adroddiad ar unrhyw achosion o chwythu'r chwiban a thwyll, eu hystyried ym mhob un o gyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Nid oedd unrhyw achosion o chwythu'r chwiban neu dwyll drwgdybiedig yn ystod 2019-20 (2018-19 – dim digwyddiadau chwythu'r chwiban).

LLOFNOD _____ DYDDIAD _____
Debra Evans-Williams
Cadeirydd

LLOFNOD _____ DYDDIAD _____
Shereen Williams
Prif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu

Adroddiad Tâl a Staff

Contractau Gwasanaeth

Mae Deddf Diwygio a Llywodraethu Cyfansoddiadol 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i benodiadau'r Gwasanaeth Sifil gael eu gwneud yn ôl teilyngdod ar sail cystadleuaeth deg ac agored. Mae'r Egwyddorion Recriwtio a gyhoeddwyd gan Gomisiwn y Gwasanaeth Sifil yn manylu ar yr amgylchiadau pan ellir gwneud penodiadau fel arall.

Oni nodir fel arall isod, mae gan y swyddogion a gynhwysir yn yr adroddiad hwn swyddi penagored. Byddai terfynu'n gynnar, heblaw ar gyfer camymddwyn, yn arwain at yr unigolyn yn cael iawndal, fel y pennir yng Nghynllun Iawndal y Gwasanaeth Sifil.

Mae rhagor o wybodaeth am waith Comisiwn y Gwasanaeth Sifil i'w gweld yn www.civilservicecommission.org.uk

Polisi Tâl

Caiff y pwerau i wneud taliadau i Aelodau'r Comisiwn eu hamlinellu yn Atodlen 8 paragraff 2 Deddf Llywodraeth Leol 1972. Trosglwyddwyd y swyddogaeth hon i Gynulliad Cenedlaethol Cymru o dan OS 1999 Gorchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau Rhif 672. Caiff cynnydd i dâl Cadeiryddion ac Aelodau Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru ei awdurdodi gan Brif Weinidog Cymru.

Mae'r Comisiwn hefyd yn gyfrifol am dalu tâl aelodau'r Comisiwn Ffiniau i Gymru ar gyfraddau dyddiol a bennir gan Swyddfa'r Cabinet ac a gymeradwyir gan Drysorlys EM. Telir am y taliadau hyn drwy'r cyllid a ddarperir gan Swyddfa'r Cabinet a ddisgrifir ar dudalen 6 ac a ddatgelir yn y tabl costau staff ar dudalen 27.

Caiff codiadau cyflog blynyddol eu cymhwyso yn unol â'r rhai a gytunir ar gyfer staff Llywodraeth Cymru, ac nid oes unrhyw daliadau bonws perfformiad yn berthnasol.

Mae'r wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad hwn yn destun archwiliad ac eithrio'r ffigurau yn ymwneud â chyfansoddiad staff ac absenoldeb oherwydd salwch.

Tâl (gan gynnwys cyflog) a hawliau pensiwn

Mae'r adrannau canlynol yn darparu manylion am gyflog a buddion pensiwn rheolwyr uchaf ac aelodau bwrdd y Comisiwn.

Tâl Aelodau'r Comisiwn (yn destun archwiliad)

	2019-20	2018-19
Enw	Ffioedd £'000	Ffioedd £'000
Mr O Watkin (Cadeirydd – CFfDLC o fis Ebrill hyd at fis Mehefin 2019)	3	12
D Evans-Williams (Cadeirydd – CFfDLC o fis Ionawr hyd at fis Mawrth 2020)	3	-
Mr C Stradling (Dirprwy Gadeirydd – CFfDLC)	12	9
Mr D Powell (Aelod – CFfDLC)	7	6
Mrs J May (Aelod – CFfDLC)	10	9
Mr M T Joloza (Aelod – CFfDLC)	9	8
Mrs J James (Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Archwilio – CFfDLC)	1	1

Mr P Loveluck (Aelod – Comisiwn Ffiniau i Gymru)	1	2
Yr Athro R McNabb (Aelod – Comisiwn Ffiniau i Gymru)	1	3

Roedd tâl aelodau'r Comisiwn yn ymwneud yn gyfan gwbl â ffioedd ar gyfer gwasanaethau a ddarparwyd yn ystod y flwyddyn. Nid yw cyfraniadau pensiwn yn daladwy. Ym mis Mehefin 2020, cynyddodd Llywodraeth Cymru gyfradd ffioedd Dirprwy Gadeirydd ac Aelodau CFFDLC. Ôl-ddyddiwyd hyn i fis Ionawr 2020 ac mae'r cronïad dilynol o £3,816 ar gyfer y cyfnod o fis Ionawr hyd at fis Ebrill 2020 wedi cael ei gynnwys yn y datganiadau ariannol a'r nodiadau i'r cyfrifon hyn.

Llefarydd Tŷ'r Cyffredin yw Cadeirydd ex-officio y Comisiwn Ffiniau i Gymru. Mae Dirprwy Gadeirydd y Comisiwn Ffiniau i Gymru, sy'n llywyddu dros y cyfarfodydd, yn Farnwr yr Uchel Lys: Yr Anrhydeddus Meistr Ustus Lewis. Mae swydd Dirprwy Gadeirydd y Comisiwn Ffiniau i Gymru yn swydd ddi-dâl, a thelir treuliau yn unig.

Cyflog a Hawliau Pensiwn Uwch Reolwyr (yn destun archwiliad)

Cyfanswm tâl unigol						
Swyddog	Cyflog (£'000)		Buddion Pensiwn (i'r £1,000 agosaf) ¹		Cyfanswm (£'000)	
	2019-20	2018-19	2019-20	2018-19	2019-20	2018-19
Mrs S Williams (Prif Weithredwr)	50-55	10-15	20,000	5,000	70-75	15-20
Mr M Redmond (Dirprwy Brif Weithredwr)	45-50	45-50	21,000	25,000	65-70	70-75

¹ Caiff gwerth y buddion pensiwn a gronwyd yn ystod y flwyddyn ei gyfrifo fel (y cynnydd gwirioneddol i'r pensiwn wedi'i luosi ag 20) llai (cyfraniadau a wnaed gan yr unigolyn). Nid yw'r cynnydd gwirioneddol yn cynnwys cynnydd o ganlyniad i chwyddiant nac unrhyw gynnydd neu ostyngiad o ganlyniad i drosglwyddo hawliau pensiwn.

Nifer yr Uwch Reolwyr

Cyflogodd y Comisiwn 2 uwch reolwr yn ystod 2019-20 (2018-19: 2 uwch reolwr), sef Prif Weithredwr a Dirprwy Brif Weithredwr. Ystyrir bod Prif Weithredwr y Comisiwn yn gyfwerth â Band Gweithredol 2 Llywodraeth Cymru, ac ystyrir bod Dirprwy Brif Weithredwr y Comisiwn yn gyfwerth â Band Rheoli 1 Llywodraeth Cymru.

Cyflog

Mae 'cyflog' yn cynnwys cyflog crynswth a goramser. Derbyniodd dau aelod o staff lwfans Recriwtio a Chadw 5% yn ystod 2019-20. Yn ystod 2019-20, ni wnaed unrhyw daliadau mewn perthynas â thâl perfformiad neu daliadau bonws. Mae'r adroddiad hwn wedi ei seilio ar daliadau cronodig a wnaed gan y Comisiwn, ac y'u cofnodwyd felly yn y cyfrifon hyn.

Datgeliad Cyflog Teg (yn destun archwiliad)

Mae'n ofynnol i gyrrff adrodd ddatgelu'r berthynas rhwng tâl y cyfarwyddwr sydd ar y cyflog uchaf yn eu sefydliad a thâl canolrifol gweithlu'r sefydliad.

Tâl wedi'i fandio y cyfarwyddwr sy'n derbyn y cyflog uchaf yn y Comisiwn yn y flwyddyn ariannol 2019-20 oedd £50-55,000 (2018-19: £55-60,000). Defnyddir pwynt canol tâl wedi'i fandio y cyfarwyddwr sy'n derbyn y cyflog uchaf wrth gyfrifo'r gymhareb rhwng tâl y cyfarwyddwr sy'n derbyn y cyflog uchaf a thâl canolrifol y gweithlu. Roedd hyn 1.8 gwaith (2018-19: 2.0 gwaith) yn fwy na thâl canolrifol y gweithlu, sef £29,850 (2018-19: £28,770).

Yn 2019-20, ni chafodd unrhyw gyflogai (2018-19, 0) dâl uwch na'r cyfarwyddwr â'r cyflog uchaf. Roedd cyflogau'n amrywio o £24,415 i £52,430 (2018-19: £23,625 i £58,185).

Mae'r cyfanswm tâl yn cynnwys cyflog, lwfansau cyfunol, tâl anghyfunol yn gysylltiedig â pherfformiad, buddion mewn nwyddau yn ogystal â thaliadau diswyddo. Nid yw'n cynnwys cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a gwerth trosglwyddo cyfwerth ag arian parod pensiynau.

Sicrwydd Treth ar gyfer Cyflogaion nad ydynt ar y Gyflogres

Caiff yr holl staff a gyflogir yn uniongyrchol gan y Comisiwn ac aelodau'r Bwrdd eu talu drwy system gyflogres y Comisiwn ac maent yn ddarostyngedig i'r cyfraniadau treth ac Yswiriant Gwladol priodol. Mae'r holl staff sydd ar secondiad i'r Comisiwn o adrannau eraill y llywodraeth yn aros ar system gyflogres eu rhiant-adrannau.

Yn ystod 2019-20, gwnaeth y Comisiwn daliadau oddi ar y gyflogres i aelod o staff dros dro a gyflogwyd trwy asiantaeth. Cymerodd y Comisiwn gamau i gadarnhau bod y cyfraniadau treth ac Yswiriant Gwladol priodol yn cael eu talu trwy ofyn am gael gweld slip cyflog yr aelod o staff asiantaeth a thrwy ofyn am gadarnhad, a gafwyd, gan yr asiantaeth. Mae contract cyflogaeth yr aelod o staff asiantaeth am gyfnod hwy na 6 mis ond mae ei gyflog yn llai na £220 y dydd (2018-19: dim aelodau staff oddi ar y gyflogres).

Buddion Pensiwn (yn amodol ar archwiliad)

Enw	Pensiwn cronodig wrth gyrraedd oed pensiwn ar 31/03/20 a'r cyfandaliad cysylltiedig	Cynnydd gwirioneddol mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig wrth gyrraedd oed pensiwn	CETV ar 31/3/20	CETV ar 31/3/19	Cynnydd gwirioneddol mewn CETV	Cyfraniadau'r cyflogwr at gyfrifon pensiwn partneriaeth
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	
Mrs S Williams Prif Weithredwr	0 – 5	0 – 2.5	12	2 ¹	7	-
Mr M Redmond Dirprwy Brif Weithredwr	10 – 15	0 – 2.5	123	108	8	-

¹ Mae CETV ar 31/3/20 wedi newid o 3, fel y datgelwyd yng nghyfrifon 2018-19, i 2 o ganlyniad i ailgyfrifiad gan MyCSP a gynhaliwyd ar ôl cywiro camgymeriad a wnaed wrth gofnodi dyddiad geni'r aelod.

Pensiynau'r Gwasanaeth Sifil

Darperir buddiannau pensiwn drwy drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. O 1 Ebrill 2015, cyflwynwyd cynllun pensiwn newydd i weision sifil – y Cynllun Pensiwn Gweision Sifil ac Eraill neu **alpha**, sy'n darparu buddion ar sail cyfartaledd gyrfa ag oedran pensiwn arferol sy'n gyfwerth ag oedran Pensiwn y Wladwriaeth yr aelod (neu 65 os yw'n uwch). O'r dyddiad hwnnw, mae'r holl weision sifil sydd newydd eu penodi a mwyafrif y rhai sydd eisoes yn gwasanaethu, wedi ymuno ag **alpha**. Cyn y dyddiad hwnnw, roedd gweision sifil yn cymryd rhan ym Mhrif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS). Mae gan PCSPS bedair adran: tair ohonynt sy'n darparu buddion ar sail cyflog terfynol (**classic**, **premium** neu **classic plus**) ag oedran pensiwn arferol o 60; ac un sy'n darparu buddion ar sail gyrfa gyfan (**nuvos**), sydd ag oedran pensiwn arferol o 65.

Ni chaiff y trefniadau statudol hyn eu hariannu a chaiff cost y buddion eu talu gan symiau arian y mae'r Senedd yn pleidleisio arnynt bob blwyddyn. Caiff y pensiynau sy'n daladwy o dan **classic, premium, classic plus, nuvos** ac **alpha** eu cynyddu'n flynyddol yn unol â deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Arhosodd aelodau presennol PCSPS a oedd o fewn 10 mlynedd o'u hoedran pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn PCSPS ar ôl 1 Ebrill 2015. Bydd y rhai a oedd rhwng 10 mlynedd ac 13 mlynedd a 5 mis o'u hoedran pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn symud i **alpha** rywbryd rhwng 1 Mehefin 2015 ac 1 Chwefror 2022. Caiff buddion PCSPS yr holl aelodau sy'n symud i **alpha** eu 'bancio', a bydd buddion y rhai hynny sydd â buddion cynharach yn un o adrannau cyflog terfynol PCSPS wedi'u seilio ar eu cyflog terfynol pan fyddant yn gadael **alpha**. (Mae'r ffigurau pensiwn a ddyfynnir ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu **alpha** – fel y bo'n briodol. Lle mae gan y swyddog fuddion yn PCSPS ac **alpha**, y ffigur a ddyfynnir yw gwerth cyfunol ei fuddion yn y ddau gynllun.) Gall aelodau sy'n ymuno o fis Hydref 2002 ddewis naill ai'r trefniant buddion diffiniedig priodol neu bensiwn rhanddeiliaid 'prynu arian' â chyfraniad gan y cyflogwr (cyfrif pensiwn **partneriaeth**).

Mae cyfraniadau cyflogeion yn gysylltiedig â chyflog ac yn amrywio rhwng 4.6% ac 8.05% ar gyfer aelodau **classic, premium, classic plus, nuvos** ac **alpha**. Mae buddion **classic** yn cronni ar gyfradd o 1/80fed o'r enillion pensiynadwy terfynol ar gyfer pob blwyddyn o wasanaeth. Yn ogystal, mae cyfandaliad sy'n gyfwerth â thair blynedd o'r pensiwn cychwynnol yn daladwy wrth ymddeol. Ar gyfer **premium**, mae buddion yn cronni ar gyfradd o 1/60fed o enillion pensiynadwy terfynol ar gyfer pob blwyddyn o wasanaeth. Yn wahanol i **classic**, ni cheir unrhyw gyfandaliad awtomatig. Yn ei hanfod, mae'r cynllun **classic plus** yn gynllun hybrid gyda buddion mewn perthynas â gwasanaeth cyn 1 Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo'n fras fel y cynllun **classic** a buddion mewn perthynas â gwasanaeth o fis Hydref 2002 ymlaen yn cael eu cyfrifo fel y cynllun **premium**. Mae aelod o gynllun **nuvos** yn cronni pensiwn yn seiliedig ar ei enillion pensiynadwy yn ystod y cyfnod y mae'n aelod o'r cynllun. Ar ddiwedd blwyddyn y cynllun (31 Mawrth), caiff cyfrif pensiwn a enillwyd yr aelod ei gredydu â 2.3% o'i enillion pensiynadwy yn y flwyddyn bensiwn honno a chaiff y pensiwn croniedig ei uwchraddio yn unol â deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Mae buddion **alpha** yn cronni mewn ffordd debyg i'r cynllun **nuvos**, ond y gyfradd cronni yw 2.32%. Ym mhob achos, gall aelodau ddewis rhoi rhan o'u pensiwn heibio (gohirio) i ddarparu cyfandaliad hyd at y terfynau a bennir gan Ddeddf Cyllid 2004.

Trefniant pensiwn rhanddeiliaid yw'r cyfrif pensiwn **partneriaeth**. Gwna'r cyflogwr gyfraniad sylfaenol o rhwng 8% a 14.75% (gan ddibynnu ar oed yr aelod) i gynnyrch pensiwn rhanddeiliaid a ddewiswyd gan y cyflogai o banel o ddarparwyr. Nid oes rhaid i'r cyflogai gyfrannu, ond os yw'n gyfrannu, bydd y cyflogwr yn gwneud tâl cyfatebol hyd at derfyn o 3% o'r cyflog pensiynadwy (yn ogystal â chyfraniad sylfaenol y cyflogwr). Mae cyflogwyr hefyd yn cyfrannu 0.5% pellach o gyflog pensiynadwy i dalu cost budd risg a ddarperir yn ganolog (pe byddai'r cyflogai yn marw yn y swydd neu'n ymddeol oherwydd afiechyd).

Y pensiwn croniedig a ddyfynnir yw'r pensiwn y mae gan yr aelod hawl i'w gael pan fydd yn cyrraedd oedran pensiwn, neu'n syth ar ôl iddo/iddi orffen bod yn aelod gweithredol o'r cynllun os yw eisoes wedi cyrraedd oedran pensiwn neu'n hŷn na hynny. Yr oedran pensiwn ar gyfer aelodau cynlluniau **classic, premium** a **classic plus** yw 60 oed, 65 oed ar gyfer aelodau cynllun **nuvos**, a'r uchaf o 65 neu Oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar gyfer aelodau **alpha**. (Mae'r ffigurau pensiwn a ddyfynnir ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu **alpha** – fel y bo'n briodol. Lle mae gan y swyddog fuddion yn PCSPS ac **alpha**, y ffigur a ddyfynnir yw gwerth cyfunol ei fuddion yn y ddau gynllun, ond sylwch y gallai rhan o'r pensiwn hwnnw fod yn daladwy o oedrannau gwahanol.)

Mae rhagor o fanylion am drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil i'w gweld ar y wefan www.civilservicepensionscheme.org.uk

Gwerthoedd Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod

Gwerth Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod (CETV) yw gwerth cyfalafu ar ôl asesiad actiwaraid o fuddiannau cynllun pensiwn a gronnwyd gan aelod ar adeg benodol. Y buddion a gaiff eu prasio yw buddion cronodig yr aelod ac unrhyw bensiwn amodol priod sy'n daladwy o'r cynllun. Mae CETV yn daliad a wneir gan gynllun neu drefniant pensiwn er mwyn diogelu buddion pensiwn mewn cynllun neu drefniant pensiwn arall pan fydd yr aelod yn gadael cynllun ac yn penderfynu trosglwyddo'r buddion a gronnwyd yn ei hen gynllun. Mae'r ffigurau pensiwn a ddangosir yn ymwneud â'r buddion a gronnwyd gan yr unigolyn o ganlyniad i'w aelodaeth lawn o'r cynllun pensiwn, nid dim ond ei wasanaeth mewn swydd ar lefel uwch y mae datgeliad yn gymwys iddo.

Mae'r ffigurau hyn yn cynnwys gwerth unrhyw fuddion pensiwn mewn cynllun neu drefniant arall a drosglwyddwyd gan yr unigolyn i drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Maent hefyd yn cynnwys unrhyw fuddion pensiwn ychwanegol a gronnwyd gan yr aelod o ganlyniad i brynu buddion pensiwn ychwanegol ar ei gost ei hun. Cyfrifir CETVau yn unol â Rheoliadau Cynlluniau Pensiwn Galwedigaethol (Gwerthoedd Trosglwyddo) (Diwygiad) 2008 ac nid ydynt yn ystyried unrhyw ostyngiad gwirioneddol neu bosibl mewn buddion sy'n deillio o Dreth Lwfans Oes a allai fod yn ddyledus pan fydd buddiannau pensiwn yn cael eu codi.

Cynnydd gwirioneddol mewn CETV

Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd mewn CETV a ariennir gan y cyflogwr. Nid yw'n cynnwys y cynnydd yn y pensiwn cronodig o ganlyniad i chwyddiant, cyfraniadau a dalwyd gan y cyflogai (gan gynnwys gwerth unrhyw fuddion a drosglwyddwyd o gynllun neu drefniant pensiwn arall) ac mae'n defnyddio ffactorau prasio'r farchnad gyffredin ar gyfer dechrau a diwedd y cyfnod.

lawndal ar gyfer colli swydd

Ni wnaed unrhyw daliadau mewn perthynas â cholli neu derfynu swydd yn ystod 2019-20 (ac ni wnaed unrhyw daliadau yn ystod 2018-19).

Niferoedd Staff a Chostau Cysylltiedig (yn amodol ar archwiliad)

	2019-20 Staff a gyflogir yn barhaol £	2019-20 Secondiadau o'r tu allan £	2019-20 Staff Asiantaeth £	2019-20 Aelodau'r Comisiwn £	2019-20 Cyfanswm £
Cyflogau	328,182	38,887	18,584	50,112	435,765
Costau nawdd cymdeithasol	31,040	3,795	-	2,731	37,566
Costau pensiwn	90,432	10,538	-	-	100,970
TAW	-	1,447	3,717	-	5,164
Cyfanswm Costau Net	449,654	54,667	22,301	52,843	579,465

Nifer yr unigolion a gyflogir ar gyfartaledd

Roedd nifer gyfartalog yr unigolion cyfwerth ag amser llawn a gyflogwyd yn ystod y flwyddyn yn ôl y categorïau hyn fel a ganlyn:

	Nifer	Nifer	Nifer	Nifer	Nifer
Cyflogir yn Uniongyrchol	9	-	1	8	18
Arall	-	1	-	-	1
Cyfanswm Staff	9	1	1	8	19

Cymaryddion:

	2018-19 Staff a gyflogir yn barhaol £	2018-19 Secondiadau o'r tu allan £	2018-19 Staff Asiantaeth £	2018-19 Aelodau'r Comisiwn £	2018-19 Cyfanswm £
Cyflogau	300,910	68,026	-	48,744	417,680
Costau nawdd cymdeithasol	27,244	6,357	-	2,163	35,764
Costau pensiwn	63,536	13,438	-	-	76,974
TAW	-	14,159	-	-	14,159
Cyfanswm Costau Net	391,690	101,980	-	50,907	544,577

Nifer yr unigolion a gyflogir ar gyfartaledd

Roedd nifer gyfartalog yr unigolion cyfwerth ag amser llawn a gyflogwyd yn ystod y flwyddyn yn ôl y categorïau hyn fel a ganlyn:

	Nifer	Nifer	Nifer	Nifer	Nifer
Cyflogir yn Uniongyrchol	9	-	-	9	18
Arall	-	3	-	-	3
Cyfanswm Staff	9	3	-	9	21

Mae'r Comisiwn yn talu TAW ar gostau cyflog staff sy'n cael eu secondio o'r tu allan o adrannau eraill y llywodraeth. Nid yw'r TAW yn adferadwy gan nad yw'r Comisiwn wedi'i gofrestru ar gyfer TAW.

Mae'r costau uchod yn cynnwys £45,000 (2018-19; £31,900) mewn perthynas ag adnoddau staff a £1,769 (2018-19; £4,599) mewn perthynas â thâl aelodau a wariwyd ar ran y Comisiwn Ffiniau i Gymru. Roedd y costau llai o gymharu â'r flwyddyn flaenorol o ganlyniad i ostyngiad sylweddol yn y gwaith a wnaed ar gyfer yr Arolwg o Etholaethau Seneddol yng Nghymru yn 2018.

Ar gyfer 2019-20, roedd cyfraniadau cyflogwyr o £90,432 yn daladwy i'r PCSPS ac **alpha** (2018-19: £63,536) ar un o bedair cyfradd yn yr ystod 20.0% i 24.5% (2017-18: 20.0% i 24.5%) o dâl pensiynadwy, ar sail bandiau cyflog. Fel arfer, mae actiwari'r cynllun yn adolygu cyfraniadau'r cyflogwr bob pedair blynedd yn dilyn prisiad llawn o'r cynllun. Nid yw'r bandiau cyflog a chyfraddau'r cyfraniadau wedi newid ar gyfer 2020-21. Mae cyfraddau'r cyfraniadau yn adlewyrchu buddion wrth iddynt gael eu cronni, yn hytrach na phan gaiff y costau eu cronni'n wirioneddol, ac maent yn adlewyrchu profiad blaenorol o'r cynllun. Gall cyflogeion ddewis agor cyfrif pensiwn partneriaeth, sef pensiwn rhanddeiliad â chyfraniad gan y cyflogwr. Nid oes unrhyw un o aelodau staff y Comisiwn wedi dewis pensiwn partneriaeth.

Polisi Cyflogeion

Mae'r Comisiwn yn cynnwys craidd o staff a gyflogir yn uniongyrchol, sy'n cynnwys y Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, Rheolwr Cyllid, Pennaeth Busnes, Pennaeth Polisi a Rhaglenni, dau Swyddog Arolygu a dau Swyddog Cymorth Busnes. Mae gan y staff a gyflogir yn uniongyrchol fandiau cyflog a thelerau ac amodau gwasanaeth yn gyfatebol i staff Llywodraeth Cymru o'r un graddau. Daeth tri aelod staff ar secondiad o'r tu allan i'r Comisiwn o un o adrannau eraill y llywodraeth. Mae aelodau staff sydd ar secondiad o adrannau eraill y llywodraeth yn parhau i fod ar yr un graddfeydd cyflog ac i fod â'r un telerau ac amodau â'u rhiant-adran tra eu bod wedi eu cyflogi gan y Comisiwn. Mae'r polisi hwn yn galluogi'r Comisiwn i gadw craidd o staff sydd â gwybodaeth am systemau a gweithdrefnau sy'n hanfodol i'r genhadaeth wrth fodloni unrhyw gynnydd i'r llwyth gwaith arolygu yn effeithlon.

Mae gan y Comisiwn ystod eang o bolisiau sy'n adlewyrchu deddfwriaeth gyfredol, a'i nod yw sicrhau y caiff staff eu cadw a'u cymell. Caiff y polisiau hyn eu hadolygu'n rheolaidd. Caiff pob polisi ei wirio o ran cydraddoldeb cyn ei roi ar waith. Achredwyd y Comisiwn â'r safon Buddsoddwyr Mewn Pobl yn gyntaf yn 2009. Roedd yr achrediad hwn yn destun adolygiad llawn yn ystod 2018-19, a ddaeth i'r casgliad y dylai'r Comisiwn gadw ei achrediad BMP.

Cyfansoddiad Staff

Mae'r tabl isod yn dangos nifer y staff cyfwerth ag amser llawn a nifer y staff o ran cyfrif pennau ar gyfer 2019-20 ar 31 Mawrth 2020.

Band Cyflog	Gwrywaidd				Benywaidd			
	CALI	%	Cyfrif Pennau	%	CALI	%	Cyfrif Pennau	%
Aelod o'r Comisiwn ¹	5	63	5	63	3	37	3	37
Gradd 7	0	0	0	0	1	100	1	100
SEO	3	100	3	100	0	0	0	0
HEO	4	80	4	80	1	20	1	20
EO	1	25	1	25	3	75	3	75
Cyfanswm	13	62	13	62	7.7	37	8	38
Cyfanswm y flwyddyn flaenorol	14	71	14	70	5.7	29	6	30
Amrywiant	-1	-9	-1	-8	+2	+8	+2	+8

¹ Yn cynnwys 3 Aelod o'r Comisiwn Ffiniau Seneddol i Gymru.

Cyfle Cyfartal

Mae'r Comisiwn wedi ymrwmo i bolisi o gyfle cyfartal yn ei arferion cyflogaeth a'i nod yw sicrhau nad yw unrhyw gyflogai neu ddarpar gyflogai yn cael ei drin yn fwy neu'n llai ffafriol ar sail oedran, anabledd, tarddiad ethnig neu genedlaethol, rhywedd, statws priodasol neu statws rhiant, cenedligrwydd, cred wleidyddol, hil, crefydd neu gyfeiriadedd rhywiol. Mae'r Comisiwn yn sicrhau bod cyfleusterau priodol ar gael i gyflogaion anabl.

Absenoldeb oherwydd Salwch

Yn ystod 2019-20, roedd chwech o aelodau staff parhaol y Comisiwn yn absennol oherwydd salwch am gyfanswm o 35 niwrnod (2018-19 – roedd chwech o aelodau staff parhaol y Comisiwn yn absennol oherwydd salwch am gyfanswm o 81 diwrnod).

Iechyd a Diogelwch

Mae'r Comisiwn yn gweithredu polisi iechyd a Diogelwch Staff a pholisi Codi a Chario, ac mae asesiad risg tân ac adolygiad iechyd a diogelwch annibynnol yn cael eu cynnal yn flynyddol.

SHEREEN WILLIAMS

Swyddog Cyfrifyddu
27 Gorffennaf 2020

Tystysgrif ac adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru i'r Senedd

Adroddiad ar yr archwiliad o'r datganiadau ariannol

Barn

Tystiaf fy mod wedi archwilio datganiadau ariannol Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020 o dan baragraff 19 Rhan 2 Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013. Mae'r rhain yn cynnwys y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr, y Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol, y Datganiad Llifoedd Ariannol Parod, y Datganiad o Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiâu cyfrifyddu arwyddocaol. Paratowyd y datganiadau ariannol hyn o dan y polisiâu cyfrifyddu a nodir ynddynt. Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a Llawlyfr Adrodd Ariannol Trysorlys EM yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) fel y'u mabwysiadwyd gan yr Undeb Ewropeaidd.

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa'r Comisiwn ar 31 Mawrth 2020 a'i wariant net ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi eu paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a roddwyd o dan adran 19 Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y Deyrnas Unedig. Disgrifir fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hynny ymhellach yn yr adran 'Cyfrifoldebau'r Archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol' o'm hadroddiad. Rwyf yn annibynnol ar y corff yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y Deyrnas Unedig, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio a gefais yn ddigonol a phriodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau ynglŷn â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i adrodd yn ei gylch mewn perthynas â'r materion canlynol y mae'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y Deyrnas Unedig yn mynnu fy mod yn adrodd i chi arnynt:

- lle nad yw'n briodol defnyddio'r sail cyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol; neu
- lle nad yw'r Swyddog Cyfrifyddu wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a amlygwyd a allai godi amheuan sylweddol ynglŷn â gallu'r corff i barhau i fabwysiadu'r sail cyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad yr awdurdodir y datganiadau ariannol i'w cyhoeddi.

Gwybodaeth arall

Y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth a geir yn yr adroddiad blynyddol heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad archwilydd arnynt. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb i yw darllen y wybodaeth arall er mwyn amlygu anghysondebau o bwys â'r datganiadau ariannol archwiliedig ac amlygu unrhyw

wybodaeth yr ymddengys ei bod yn anghywir yn seiliedig ar y wybodaeth a gefais wrth gynnal yr archwiliad, neu'n anghyson â hi. Os deuf yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau ymddangosiadol o bwys, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Barn ar reoleidd-dra

Yn fy marn i, ym mhob ystyriaeth berthnasol, mae'r gwariant a'r incwm a gofnodwyd yn y datganiadau ariannol wedi eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd ac mae'r trafodion ariannol a gofnodwyd yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Adroddiad ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Gallaf gadarnhau bod yr Adroddiad ar Berfformiad a'r Adroddiad Atebolrwydd wedi cael eu paratoi'n briodol.

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad, mae'r wybodaeth a roddwyd yn yr Adroddiad ar Berfformiad a'r Adroddiad Atebolrwydd yn gyson â'r datganiadau ariannol.

Er nad oes unrhyw ofynion deddfwriaethol ar gyfer Adroddiad Tâl, mae'r Comisiwn wedi paratoi'r cyfryw adroddiad ac, yn fy marn i, mae'r rhan honno y mae'n arferol iddi gael ei harchwilio wedi cael ei pharatoi yn unol â chanllawiau Trysorlys EM.

Yn fy marn i, mae'r rhan o'r Adroddiad Tâl sydd i'w harchwilio wedi cael ei pharatoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a wnaed o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a roddwyd yn yr Adroddiad Atebolrwydd, gan gynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol, ac mae'r Adroddiad Atebolrwydd wedi cael ei baratoi yn unol ag arweiniad Gweinidogion Cymru;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn yr Adroddiad ar Berfformiad ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol, ac mae'r Adroddiad ar Berfformiad wedi cael ei baratoi yn unol ag arweiniad Gweinidogion Cymru.

Materion rwyf yn adrodd arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth o'r corff a'i amgylchedd a gafwyd wrth gynnal yr archwiliad, nid wyf wedi canfod camddatganiadau o bwys yn yr Adroddiad ar Berfformiad na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i adrodd yn ei gylch mewn perthynas â'r materion canlynol yr adroddaf i chi, os, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu priodol;
- nid yw'r datganiadau ariannol a'r rhan o'r Adroddiad Tâl sydd i'w harchwilio yn gyson â'r cofnodion a'r adroddiadau cyfrifyddu;
- ni ddatgelwyd gwybodaeth a nodwyd gan Weinidogion Cymru ynghylch tâl a thrafodion eraill; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae'n ofynnol i mi eu cael ar gyfer fy archwiliad.

Adroddiad

Nid oes gennyf unrhyw sylwadau i'w gwneud ar y datganiadau ariannol hyn.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu am y datganiadau ariannol

Fel yr esboniwyd yn llawnach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n gyfrifol am baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 a chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a wnaed oddi tani, am fod yn fodlon eu bod yn rhoi darlun cywir a theg ac am y gyfryw reolaeth fewnol ag y mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n penderfynu ei bod yn angenrheidiol i allu paratoi datganiadau ariannol sy'n rhydd rhag camddatganiadau o bwys, boed hynny o ganlyniad i dwyll neu gamgymeriad.

Wrth baratoi'r datganiadau ariannol, mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n gyfrifol am asesu gallu'r corff i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu materion sy'n gysylltiedig â busnes gweithredol, fel y bo'n berthnasol, a defnyddio'r sail cyfrifyddu busnes gweithredol oni ystyrir bod hynny'n amhriodol.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynglŷn â ph'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd rhag cam-ddatgan perthnasol, p'un a achoswyd hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n warant y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (y Deyrnas Unedig) bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol pe gellid disgwyl yn rhesymol iddynt, yn unigol neu gyda'i gilydd, ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wnaed ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae disgrifiad manylach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar gael ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilydd.

Cyfrifoldebau am reoleidd-dra

Mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n gyfrifol am sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol.

Rwyf yn cael tystiolaeth ddigonol i roi sicrwydd rhesymol bod y gwariant a'r incwm wedi cael eu defnyddio at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd a bod y trafodion ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
31 Gorffennaf 2020

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Cyfrifoldeb y Comisiwn yw cynnal a chadw a chywirdeb gwefan y Comisiwn. Nid yw'r gwaith a wneir gan archwilwyr yn cynnwys ystyried y materion hyn ac yn unol â hynny nid yw archwilwyr yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a allai fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers iddynt gael eu cyflwyno ar y wefan.

DATGANIADAU ARIANNOL

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

DATGANIAD O WARIANT NET CYNHWYSFAWR ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

	Nodiadau	2020 £	2019 £
Incwm	4	<u>(95,987)</u>	<u>(130,515)</u>
Cyfanswm Incwm Gweithredu		<u>(95,987)</u>	<u>(130,515)</u>
COSTAU			
Costau staff	2	579,465	544,577
Gwariant gweithredu arall	3	<u>362,078</u>	<u>367,713</u>
Cyfanswm Gwariant Gweithredu		<u>941,543</u>	<u>912,290</u>
Gwariant Gweithredu Net		<u><u>845,556</u></u>	<u><u>781,775</u></u>
Gwariant Net Cynhwysfawr ar gyfer y Flwyddyn		<u><u>845,556</u></u>	<u><u>781,775</u></u>

Mae'r holl weithgareddau wedi eu dosbarthu yn rhai parhaus

Mae'r nodiadau ar dudalennau 37 i 44 yn ffurfio rhan o'r cyfrifon hyn.

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

DATGANIAD O'R SEFYLLFA ARIANNOL ar 31 Mawrth 2020

		31 Mawrth 2020	31 Mawrth 2019
	Nodia dau	£	£
ASEDAU ANGHYFREDOL			
Eiddo, Peiriannau ac Offer	5	89,505	86,777
Cyfanswm asedau anghyfredol		89,505	86,777
ASEDAU CYFREDOL			
Masnach a symiau derbyniadwy eraill	7	40,241	12,514
Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod	8	12,387	30,176
Cyfanswm asedau cyfredol		52,628	42,690
Cyfanswm asedau		142,133	129,467
RHWYMEDIGAETHAU CYFREDOL			
Masnach a symiau taladwy eraill	9	(38,336)	(61,797)
Cyfanswm rhwymedigaethau cyfredol		(38,336)	(61,797)
Cyfanswm asedau llai rhwymedigaethau cyfredol		103,797	67,670
ARIANNWYD GAN:			
Cronfeydd wrth gefn cyffredinol		103,797	67,670
		103,797	67,670

Mae'r nodiadau ar dudalennau 37 i 44 yn ffurfio rhan o'r cyfrifon hyn.

Awdurdodwyd y datganiadau ariannol hyn gan y Swyddog Cyfrifyddu i'w cyhoeddi ar 27 Gorffennaf 2020.

SHEREEN WILLIAMS
Swyddog Cyfrifyddu
27 Gorffennaf 2020

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

DATGANIAD LLIFOEDD ARIAN

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

	Nodia dau	2020	2019
		£	£
Llifoedd arian o weithgareddau gweithredu			
Costau gweithredu net		(845,556)	(781,775)
Addasiadau ar gyfer:			
Lleihad / (Cynnydd) mewn masnach a symiau derbyniadwy eraill		(27,727)	(6,120)
Dibrisiant	5	28,428	27,668
Cynnydd / (Lleihad) mewn symiau masnach sy'n daladwy		(23,461)	339
All-lif arian parod net o weithgareddau gweithredu		<u>(868,316)</u>	<u>(759,888)</u>
Llifoedd arian o weithgareddau buddsoddi			
Prynu eiddo, peiriannau ac offer		(31,157)	(105,928)
All-lif arian parod net o weithgareddau buddsoddi		<u>(31,157)</u>	<u>(105,928)</u>
Llifoedd arian o weithgareddau ariannu			
Cymorth Grant gan Lywodraeth Cymru		<u>881,684</u>	<u>843,325</u>
Cyllido net			
Cynnydd / (Lleihad) net mewn arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod	8	(17,789)	(22,491)
Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar ddechrau'r cyfnod	8	30,176	52,667
Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod ar ddiwedd y cyfnod		<u>12,387</u>	<u>30,176</u>

Mae'r nodiadau ar dudalennau 37 i 44 yn ffurfio rhan o'r cyfrifon hyn.

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

DATGANIAD O NEWIDIADAU YN ECWITI TRETHDALWYR ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

	Cronfa Wrth Gefn Gyffredinol £
Balans ar 31 Mawrth 2018	6,119
Balans ar 1 Ebrill 2018	<u>6,119</u>
Newidiadau yn ecwiti trethdalwyr 2018-19	
Cymorth Grant gan Lywodraeth Cymru	843,325
Gwariant cynhwysfawr ar gyfer y flwyddyn	(781,775)
Balans ar 31 Mawrth 2019	<u>67,669</u>
Changes in taxpayers' equity for 2019-20	
Cymorth Grant gan Lywodraeth Cymru	881,684
Gwariant cynhwysfawr ar gyfer y flwyddyn	(845,556)
Balans ar 31 Mawrth 2020	<u>103,797</u>

Mae'r nodiadau ar dudalennau 37 i 44 yn ffurfio rhan o'r cyfrifon hyn.

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

NODIADAU I'R DATGANIADAU ARIANNOL

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

1. DATGANIAD O BOLISI'AU CYFRIFYDDU

Paratowyd y datganiadau ariannol hyn yn unol â Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth 2019-20 (FReM yn seiliedig ar IFRS) a gyhoeddir gan Drysorlys EM. Mae'r polisi'au cyfrifyddu sydd wedi eu cynnwys yn y FReM yn cymhwyso'r Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) fel y'u haddaswyd neu y'u dehonglwyd ar gyfer cyd-destun y sector cyhoeddus. Lle mae'r FReM yn caniatáu dewis polisi cyfrifyddu, dewiswyd y polisi cyfrifyddu y bernir ei fod yn fwyaf priodol i amgylchiadau penodol Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru er mwyn rhoi darlun cywir a theg. Disgrifir y polisi'au penodol a fabwysiadwyd gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru isod. Maent wedi eu cymhwyso'n gyson wrth ddelio ag eitemau yr ystyriwyd eu bod yn berthnasol i'r cyfrifon.

1.1 Cyfarwyddyd Cyfrifon

Paratowyd y cyfrifon yn unol â'r Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.

1.2 Confensiwn Cyfrifyddu

Paratoir y cyfrifon hyn o dan y confensiwn cost hanesyddol a addaswyd i ystyried ailbriso eiddo, peiriannau ac offer, asedau anniriaethol a stocrestrau.

1.3 Gwariant ar Weinyddu a Rhaglenni

Dosberthir cyllid y Comisiwn a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru a Swyddfa'r Cabinet fel cyllid ar gyfer gwariant ar raglenni gan y ddwy Adran. Ystyrir felly mai incwm a gwariant rhaglenni yw'r holl ffigurau incwm a gwariant a ddangosir ar y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr.

1.4 Priso Asedau Anghyfredol

Caiff asedau anghyfredol eu cyfalafu ar gost caffael a gosod, lle mae'r gost honno'n fwy na £500. Caiff Eiddo, Peiriannau ac Offer eu datgan ar werth teg. Defnyddir costau hanesyddol wedi eu dibrisio fel procsi ar gyfer gwerth teg i bob math o ased, oherwydd bod gan bob un ohonynt un ai oes ddefnyddiol fer, gwerth isel, neu'r ddau ohonynt. Yn ei hanfod, caiff yr holl eiddo, peiriannau ac offer eu grwpio'n un o ddau ddosbarth - asedau TG neu Ddarnau Gosod, Dodrefn ac Offer.

Caiff asedau anniriaethol fel costau meddalwedd gyfrifiadurol eu cyfrif fel gwariant refeniw, felly codir tâl amdanynt yn llawn pan fo'r nwyddau a'r gwasanaethau wedi cael eu derbyn.

1.5 Dibrisiant

Caiff dibrisiant asedau anghyfredol ei gyfrifo i ddileu eu cost neu brisiad dros eu hoes ddefnyddiol amcangyfrifedig. Caiff yr holl asedau anghyfredol eu dibrisio dros gyfnod o bum mlynedd. Caiff dibrisiant blwyddyn lawn ei godi yn ystod y flwyddyn y'u caffaelwyd ac nid yn ystod y flwyddyn gwaredu.

1.6 **Buddion cyflogeion**

Rhoddir cyfrif am gost darparu buddion cyflogeion yn ystod y cyfnod y caiff buddion eu hennill gan gyflogeion. Darperir ar gyfer gwyliau blynyddol dros y cyfnod y mae'r gwyliau hynny'n cronni. Cyflwynwyd y polisi cyfrifyddu hwn yn 2009-10, yn unol â gofyniad IAS19, Buddion Cyflogeion.

1.7 **Cyllid**

Mae'r Comisiwn yn cael Cymorth Grant gan Lywodraeth Cymru i ariannu ei weithgareddau refeniw a chyfalaf cyffredinol. Yn unol â'r FReM, caiff y Cymorth Grant hwn ei ystyried yn gyllid a chaiff ei gredydu i'r Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar ôl ei dderbyn.

1.8 **Incwm**

Mae symiau derbyniadwy heblaw am Gymorth Grant gan Lywodraeth Cymru yn cael eu hystyried yn incwm yn hytrach na chyllid. Daw'r brif ffynhonnell incwm o Swyddfa'r Cabinet ar sail cronniadau yn hytrach nag arian parod i dalu am gost cynnal Ysgrifenyddiaeth seneddol y Comisiwn Ffiniau i Gymru yng Nghaerdydd.

1.9 **Stocrestrau**

Nid yw'r Comisiwn yn cadw unrhyw stoc o werth sylweddol.

1.10 **Treth ar Werth (TAW)**

Mae'r holl wariant yn cynnwys TAW gan nad yw'r Comisiwn wedi ei gofrestru ar gyfer TAW ac felly nid yw'n gallu adfer TAW adferadwy.

1.11 **Pensiynau**

Caiff cyflogeion blaenorol a phresennol eu cynnwys yn narpariaethau Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a'r cynllun alpha, a ddisgrifir yn yr Adroddiad Tâl.

1.12 **Rheoli Risg Ariannol**

Nid oes gan y Comisiwn unrhyw fenthyciadau ac mae'n dibynnu ar grantiau Llywodraeth Cymru yn bennaf ar gyfer ei ofynion arian parod. Hefyd, nid oes ganddo unrhyw adneuon sylweddol a chaiff yr holl asedau a rhwymedigaethau perthnasol eu henwi mewn sterling, felly nid yw'n agored i risg o ran cyfraddau llog neu risg arian cyfred.

1.13 **Effaith Safonau nad ydynt ar waith hyd yn hyn**

Mae Aelodau'r Comisiwn wedi ystyried effaith Safonau a Dehongliadau a gyhoeddwyd, ond nad ydynt ar waith hyd yn hyn ac nad yw'r Comisiwn wedi eu mabwysiadu'n gynnar. Heblaw IFRS 16 Prydlesi, mae Aelodau'n disgwyl na fydd mabwysiadu'r Safonau a'r Dehongliadau hyn yn y dyfodol yn cael unrhyw effaith sylweddol ar ddatganiadau ariannol y Comisiwn. Nid oes modd amcangyfrif effaith IFRS 16, a gyhoeddwyd gan IASB ond nad yw wedi ei mabwysiadu gan yr Undeb Ewropeidd hyd yn hyn, ac a fydd yn berthnasol o 2021-22, yn rhesymol ar hyn o bryd.

Mae IFRS 15 Refeniw o Gontractau gyda Chwsmeriaid wedi'i chymhwyso, fel y'i dehonglwyd a'i haddaswyd ar gyfer y sector cyhoeddus. Mae'n disodli'r safonau blaenorol IAS 11 Contractau Adeiladu ac IAS 18 Refeniw, a dehongliadau cysylltiedig IFRIC a SIC. Bydd pob endid sy'n cymhwyso IFRS 15 yn cydnabod y gwahaniaeth rhwng y swm cario blaenorol a'r swm cario ar ddechrau'r cyfnod adrodd blynyddol sy'n cynnwys y dyddiad cymhwyso cychwynnol yn y gronfa gyffredinol agoriadol o fewn ecwiti Trethdalwyr. Ystyriodd ac asesodd y Comisiwn ofynion newydd IFRS 15 a nododd na fyddai unrhyw effaith ar y cyfrifon hyn.

Mae IFRS 17 yn disodli IFRS 4 Contractau Yswiriant, a oedd yn caniatáu arferion cyfrifyddu amrywiol, gan arwain at amrywiaeth o ran cyfrifyddu a diffyg tryloywder ynglŷn â chynhyrchu a chydabod elw. Mae IFRS 17 yn mynd i'r afael â'r cyfryw faterion trwy fynnu model mesur cyfredol, sy'n defnyddio gwybodaeth wedi'i diweddaru am rwymedigaethau a risgiau, a mynnu bod canlyniadau gwasanaeth yn cael eu cyflwyno ar wahân i incwm neu wariant cyllid. Ystyriodd ac asesodd y Comisiwn ofynion newydd IFRS 17 a nododd na fyddai unrhyw effaith ar y cyfrifon hyn.

1.14 Offerynnau Ariannol

Nid oes gan y Comisiwn unrhyw offerynnau ariannol sylweddol. Gall offerynnau tymor byr gynnwys arian parod, dyledwyr masnach a chredydwyr masnach. Lle y bo'n berthnasol, mae'r gwerth cyfredol yr un fath â'r gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn.

1.14.1 Symiau masnach a symiau derbyniadwy eraill

Nid yw symiau masnach a symiau derbyniadwy eraill yn dwyn unrhyw log a chânt eu datgan ar eu gwerth enwol fel y'u gostyngwyd gan lwfansau priodol ar gyfer symiau anadferadwy amcangyfrifedig.

1.14.2 Arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod

Mae arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod yn cynnwys arian mewn llaw, adneuron tymor byr a buddsoddiadau tra hylifol tymor byr eraill y mae'n hawdd eu trosi'n swm arian hysbys ac sy'n destun risg ansylweddol o newidiadau mewn gwerth.

1.14.3 Symiau masnach a symiau taladwy eraill

Nid yw symiau masnach a symiau taladwy eraill yn dwyn llog a chânt eu datgan ar eu gwerth enwol.

1.14.4 Benthyciadau

Nid oes unrhyw fenthyciadau neu orddrafftiau sy'n dwyn llog.

1.14.5 Lleihad

Caiff gwerth asedau'r Comisiwn i'w ddwyn ymlaen ei adolygu ar ddyddiad pob mantolen er mwyn penderfynu a oes unrhyw arwydd o leihad. Os yw'r cyfryw arwydd yn bodoli, caiff swm adferadwy'r asedau ei amcangyfrif. Swm adferadwy ased yw'r mwyaf o'i bris gwerthu net a'i werth ar ddefnydd.

1.14.6 Caiff Asedau Ariannol a Rhwymedigaethau Ariannol sy'n deillio o gontractau ar gyfer prynu neu werthu eitemau anariannol eu cydnabod wrth iddynt ddigwydd h.y. wrth dderbyn neu ddanfon y nwyddau neu'r gwasanaethau.

1.15 Prydlesi Gweithredu

Mae swyddfeydd y Comisiwn yn Nhŷ Hastings wedi'u prydlesu am 5 mlynedd hyd at 31 Mawrth 2023. Ystyrir bod y brydles ar swyddfeydd y Comisiwn yn Nhŷ Hastings yn brydles weithredu yn hytrach na phrydles gyllidol, oherwydd:

- nid yw perchenogaeth y swyddfeydd yn trosglwyddo i'r Comisiwn ar ddiwedd cyfnod y brydles;
- nid oes unrhyw opsiwn i brynu ar ddiwedd cyfnod y brydles;
- nid yw cyfnod y brydles yn para'r rhan fwyaf o oes economaidd yr adeilad; ac
- nid yw gwerth presennol y taliadau prydlesu lleiaf yn gyfwerth ag o leiaf holl werth teg yr adeilad.

Caiff y costau prydlesu hyn eu codi ar y datganiad costau gweithredu yn ystod y flwyddyn yr eir i'r costau hynny.

2. COSTAU STAFF

Daeth costau staff ar gyfer y flwyddyn i £579,465 (2018-19; £544,577) ac roeddent yn cynnwys £435,765 (2018-19; £417,680) mewn cyflogau, £37,566 (2018-19; £35,764) mewn costau nawdd cymdeithasol, £100,970 (2018-19; £76,974) mewn costau pensiwn a £5,164 (2018-19; £14,159) mewn TAW ar gostau staff a secondiwyd o'r tu allan a staff asiantaeth. Rhoddir dadansoddiad manylach o'r costau hyn yn yr Adroddiad Tâl ar dudalen 26.

3. GWARIANT GWEITHREDU ARALL

	2020 £	2019 £
Costau Rhedeg		
Teithio a Chynhaliaeth Staff	8,961	6,469
Teithio a Chynhaliaeth Aelodau'r Comisiwn	9,456	12,667
Ffioedd Cyrsiau a Hyfforddi Staff	23,915	14,482
Archwilydd Cyffredinol Cymru - ffi archwilio flynyddol	10,352	8,648
Ffioedd Archwilio Mewnol	7,374	8,812
Cyfyngau a Hysbysebu	-	-
Cyfieithu	27,435	22,533
Argraffu, postio ac offer swyddfa	54,914	55,281
Ffôn a chontractau	1,409	1,610
Costau llety	18,605	19,474
Cyfreithiol a phroffesiynol	12,936	9,130
Costau cyfrifiadurol anghyfalafol	93,777	111,684
Arall	2,759	1,728
Rhenti o dan brydlesi gweithredu	61,757	67,527
Eitem Anariannol: Dibrisiant	28,428	27,668
Cyfanswm	362,078	367,713

Mae'r costau uchod yn cynnwys £50,783 (2018-19; £89,691) mewn perthynas â chostau teithio a chynhaliaeth, cyfieithu, argraffu, ffôn a llety a wariwyd ar ran y

Comisiwn Ffiniau i Gymru. Roedd y costau llai o gymharu â'r flwyddyn flaenorol o ganlyniad i ostyngiad sylweddol yn y gwaith a wnaed ar gyfer yr Arolwg o Etholaethau Seneddol yng Nghymru yn 2018.

4. INCWM

Incwm ariannu yw Cymorth Grant a chaiff ei gredu'n uniongyrchol i'r cronfeydd wrth gefn. Yn ystod 2019-20, cafodd y Comisiwn £95,783 o gyllid gan Swyddfa'r Cabinet i dalu costau cynnal Ysgrifenyddiaeth i'r Comisiwn Ffiniau i Gymru yng Nghaerdydd (2018-19, £130,293). Roedd y costau llai o gymharu â'r flwyddyn flaenorol o ganlyniad i'r gostyngiad sylweddol yn y gwaith a wnaed ar gyfer yr Arolwg o Etholaethau Seneddol yng Nghymru yn 2018 yn dilyn cwblhau'r gwrandawiadau cyhoeddus. Yn ogystal â hyn, cafodd y Comisiwn ad-daliad o £135 yn ymwneud â defnyddio Cardiau Caffael Cymru (2018-19, £80) a chafwyd £70 o log ar gyfrif banc y Comisiwn (2018-19, £142).

5. EIDDO, PEIRIANNAU AC OFFER

	Technoleg Gwybodaeth £	Dodrefn a Ffitiadau £	Cyfanswm £
Cost neu Brisiad			
Ar 1 Ebrill 2019	135,171	85,679	220,850
Ychwanegiadau	28,886	2,271	31,157
Gwarediadau	(6,608)	(3,693)	(10,301)
Ar 31 Mawrth 2020	157,449	84,257	241,706
Dibrisiant			
Ar 1 Ebrill 2019	65,831	68,242	134,073
Darparwyd yn ystod y flwyddyn	23,437	4,991	28,428
Dilëwyd wrth waredu	(6,608)	(3,693)	(10,301)
Ar 31 Mawrth 2020	82,660	69,540	152,200
Gwerth i'w Ddwyn Ymlaen ar 31 Mawrth 2020	74,789	14,717	89,506
Gwerth i'w Ddwyn Ymlaen ar 31 Mawrth 2019	69,340	17,437	86,777
	Technoleg Gwybodaeth £	Dodrefn a Ffitiadau £	Cyfanswm £
Cost neu Brisiad			
Ar 1 Ebrill 2018	55,430	68,715	124,145
Ychwanegiadau	85,654	20,274	105,928
Gwarediadau	(5,913)	(3,310)	(9,223)
Ar 31 Mawrth 2019	135,171	85,679	220,850
Dibrisiant			
Ar 1 Ebrill 2018	54,005	61,623	115,628
Darparwyd yn ystod y flwyddyn	17,739	9,929	27,668
Dilëwyd wrth waredu	(5,913)	(3,310)	(9,223)
Ar 31 Mawrth 2019	65,831	68,242	134,073
Gwerth i'w Ddwyn Ymlaen ar 31 Mawrth 2019	69,340	17,437	86,777
Gwerth i'w Ddwyn Ymlaen ar 31 Mawrth 2018	1,425	7,091	8,516

Mae'r Comisiwn yn berchen ar yr holl Asedau.

6. OFFERYNNAU ARIANNOL

Gan y bodlonir gofynion arian parod y Comisiwn drwy Gymorth Grant a ddarperir gan Lywodraeth Cymru, mae offerynnau ariannol yn chwarae rhan fwy cyfyngedig mewn creu a rheoli risg nag a fyddai'n berthnasol i gorff nad yw yn y sector cyhoeddus. Mae mwyafrif yr offerynnau ariannol yn ymwneud â chontractau i brynu eitemau anariannol, yn unol â gofynion prynu a defnyddio disgwylidig y Comisiwn, felly nid yw'r Comisiwn yn agored i lawer o risg o ran credyd, hylifedd na'r farchnad. Cymhwysir IFRS 9 Offerynnau Ariannol, fel y'i dehonglwyd a'i haddaswyd ar gyfer y sector cyhoeddus. Prif effaith mabwysiadu IFRS 9 fydd newid y sail gyfrifo ar gyfer darpariaethau drwgddyledion, gan newid o sail colled a ysgwyddir i sail colled credyd disgwylidig (ECL) hyd oes. Ystyriodd ac asesodd y Comisiwn ofynion newydd IFRS 9 a nododd na fyddai unrhyw effaith ar y cyfrifon hyn.

7. SYMIAU MASNACH SY'N DDERBYNIADWY AC ASED AU CYFREDOL ERAILL

	2020 £	2019 £
Symiau sy'n dod yn ddyledus o fewn blwyddyn:		
Rhagdaliadau ac incwm cronedig	40,241	12,514
Cyfanswm	<u><u>40,241</u></u>	<u><u>12,514</u></u>

8. ARIAN PAROD A'R HYN SY'N CYFATEB I ARIAN PAROD

	2020 £	2019 £
Balans ar 1 Ebrill	30,176	52,667
Newid net i falansau arian parod a'r hyn sy'n cyfateb i arian parod	(17,789)	(22,491)
Banciau masnachol ac arian mewn llaw	<u>12,387</u>	<u>30,176</u>
Balans ar 31 Mawrth	<u><u>12,387</u></u>	<u><u>30,176</u></u>

9. SYMIAU MASNACH SY'N DALADWY A RHWYMEDIGAETHAU CYFREDOL ERAILL

	2020 £	2019 £
Symiau sy'n dod yn ddyledus o fewn blwyddyn:		
Trethiant a nawdd cymdeithasol	-	4,043
Symiau masnach sy'n daladwy	6,119	5,316
Croniadau	20,825	43,331
Tâl gwyliau cronedig	11,392	9,107
	<u><u>38,336</u></u>	<u><u>61,797</u></u>

10. PRYDLESI GWEITHREDU

	2020	2019
	£	£
Mae cyfanswm y taliadau prydlesu lleiaf yn y dyfodol o dan brydlesi gweithredu na ellir eu canslo yn cynnwys:		
Adeiladau		
Dim hwyrach nag 1 flwyddyn	53,858	53,858
Hwyrach nag 1 flwyddyn ond dim hwyrach na 5 mlynedd	90,347	144,205
Hwyrach na 5 mlynedd	-	-
Cyfanswm	<u>144,205</u>	<u>198,063</u>

11. TALIADAU ARBENNIG A CHOLLEDION

Cofnododd y Comisiwn golledion a ddaeth i gyfanswm o £949 yn ystod 2019-20, yn bennaf o ganlyniad i gost na ellid ei had-dalu ar gyfer ystafell mewn gwesty y bu'n rhaid ei chanslo a thalu o flaen llaw am bostio adroddiadau arolygu na ellid eu dosbarthu wedi hynny o ganlyniad i'r cyfnod neilltuo cyn yr etholiad cyffredinol (2018-19: colledion a ddaeth i gyfanswm o £109).

12. TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ystyrir bod Llywodraeth Cymru yn barti cysylltiedig. Yn ystod y flwyddyn, cynhaliodd y Comisiwn amrywiaeth o drafodion perthnasol â Llywodraeth Cymru a ddaeth i gyfanswm gwariant o £4,776 (2018-19, £54,511). Daeth y Cymorth Grant a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn i gyfanswm o £881,684 (2018-19, £843,325). Ar ddiwedd y cyfnod adrodd, nid oedd unrhyw weddill yn ddyledus gyda Llywodraeth Cymru.

Mae Ysgrifenyddiaeth y Comisiwn hefyd yn gweithredu fel Ysgrifenyddiaeth i'r Comisiwn Ffiniau Seneddol i Gymru (CFfG). Corff Cyhoeddus Anadrannol yw CFfG a noddir gan Swyddfa'r Cabinet. Ystyrir bod Swyddfa'r Cabinet yn barti cysylltiedig. Yn ystod y flwyddyn, cynhaliodd y Comisiwn amrywiaeth o drafodion perthnasol â Swyddfa'r Cabinet a ddaeth i gyfanswm gwariant o £1,677 (2018-19, £7,513). Yn ystod 2019-20, cafodd y Comisiwn £95,783 o gyllid gan Swyddfa'r Cabinet (2018-19, £130,293). Ar ddiwedd y cyfnod adrodd, nid oedd unrhyw weddill yn ddyledus gyda Swyddfa'r Cabinet (2018-19: dim gweddill yn ddyledus).

Nid yw'r Comisiwn wedi ymgymryd ag unrhyw drafodion ag endidau y mae gan aelodau a staff rheoli allweddol fuddiant ynddynt.

13. DADANSODDIAD O WARIANT NET YN ÔL SEGMENTAU

Mae'r Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr yn adlewyrchu'r segmentau y caiff canlyniadau gweithredu Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru eu hadrodd i'r Comisiwn ynddynt. Nid oes gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru segmentau a nodir ar wahân ac mae'n adrodd am wybodaeth ariannol i'w Fwrdd fel y datgelir yn Nodiadau 2, 3 a 4.

14. RHWYMEDIGAETHAU AC ASED AU AMODOL

Nid oedd unrhyw rwymedigaethau nac asedau amodol ar ddiwedd 2019-20 (2018-19:

dim rhwymedigaethau amodol).

15. DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Awdurdodwyd y datganiadau ariannol hyn i'w cyhoeddi ar 27 Gorffennaf 2019 gan y Swyddog Cyfrifyddu. Ar ddyddiad llofnodi'r cyfrifon hyn, nid oedd unrhyw ddigwyddiadau arwyddocaol ar ôl y fantolen i'w datgelu ar ôl y cyfnod adrodd, sy'n effeithio ar 2019-20.